

Генерал-лајтнант ДУШАН КВЕДЕР

НЕКА ПИТАЊА ОРГАНИЗАЦИОНОГ ПРОЦЕСА У ПРИПРЕМНОМ ПЕРИОДУ ОПЕРАЦИЈЕ И БОЈА¹⁾

Циљ је овога чланка да читаоцима да потстрек за изучавање и дискусију на страницама нашег часописа о сложеним питањима организације савремене операције и боја. Сувишно би било доказивати колико су та питања значајна за целокупну борбену припрему старешина и штабова наше Армије, тим пре, што се са њима свакодневно сусрећемо у састављању и решавању задатака, провођењу ратних игара и маневара, у теоретској обуци у трупи нашим школама и Војној академији, и што ће, у ратним условима, знатан део делатности сваког старешине и штаба бити посвећен припреми операција и бојева.

Организација операције и боја, у свим инстанцијама од армије до батаљона, обухвата широк круг питања као што су: рад команданата²⁾ и штабова на припреми и доношењу одлука и планирања операције (боја), организација борбене и морално-политичке припреме штабова и трупа, организација извиђања, организација регруписавања, смене и поседање положаја, материјално обезбеђење и друго.

Проучавање свих тих многобројних питања превазишло би дозвољени обим овог чланка; због тога смо се ограничили само на питање рада команданата и штабова у припреми и доношењу одлука и планирању операције (боја). Нећемо улазити у оперативну и тактичку садржину организације операције (боја) и организације садејства, нити у конкретну садржину појединих радњи и докумената, сматрајући да је то задаћа даљег детаљисања набачених проблема. Наша је намера само да испитамо, у времену и простору, целокупни, веома сложени, организациони процес припреме и доношења одлуке и планирања операције (боја), у свим инстанцијама од армије до батаљона, од општевојног команданта и његовог штаба до команданата и штабова родова војске³⁾, посматрајући га кроз призму координације и садејства њихових радњи у свим тим инстанцијама.

Појединим питањима посветићемо више или мање простора не руководећи се при томе њиховим значајем и местом у организационом про-

1) Редакција сматра да је проблем који се расматра у чланку актуелан за нашу Армију. Због тога позива читаоце, да доставе своја мишљења, како би се проблем организационог процеса у припремном периоду продубио и разрадио.

2) У свим основним радњама заједно са командантом учествује и политички комесар јединице. Због једноставности у даљем излагању нећемо сваки пут то понављати. Питање специфичности сарадње команданата и комесара у припремном периоду ствар је посебне анализе, у коју у овом чланку нећемо улазити.

3) Питање организационог рада команде позадине није посебно обрађивано. За њу, углавном, важе принципи изнешени за родове војске.

цесу, већ тиме колико ми сматрамо да су та питања већ довољно обрађена у литератури или им је потребна детаљна анализа.

Да би избегли излишне апстракције проучаваћемо овај процес на примеру наступне операције армије на непријатељску позициону одбрану на средње испресецаном земљишту, организовану из непосредног додира, сматрајући да је тај оквир и вид операције најтипичнији и најпоучнији.

Пошто припремни период армиске наступне операције, у савременим условима, може да траје од 5—10 дана, узели смо средњу варијанту од 9 дана, зато да на једном конкретном примеру проучимо питања која нас интересују. Та је варијанта, по нашем мишљењу, једна од најтипичнијих. У пракси, као што знамо, рад команданата и штабова на припреми операције (боја) зависи од многобројних фактора као што су: стратемиско-оперативна ситуација на фронтима, карактер непријатељске одбране, оспособљеност командног састава, итд.

Не може се добити права, потпуна слика поменутог организационог процеса у оквиру једне командне инстанције ако се тај процес посматра и анализира одвојено од тог истог процеса у претпостављеној и у потчињеној инстанцији. Другим речима, командант одређене јединице обавезан је да при прорачуну свога времена узме у обзир рокове који су утврђени у претпостављеној инстанцији и да потчињеној команди додели потребно време за нормално одвијање њеног организационог процеса. Поред тога, командант одређује општевојне инстанције обавезан је да подеси свој процес организације тако, да својим командантима родова војске и њиховим штабовима остави потребно време за нормално одвијање њиховог процеса организације. Шта више, команданту одређене општевојне инстанције није довољно да предвиди само процес организације своје првопотчињене инстанције; он треба да предвиди контуре организације у свим потчињеним карикама командовања, све до времена које је потребно стрељачким четима за организацију боја на земљишту после смене. У самој пракси, дакле, процес организације операције (боја) одређене командне инстанције не одвија се изоловано, независно од процеса у претпостављеним и потчињеним инстанцијама, већ у њиховој најтешњој зависности и повезаности. Тај процес треба, дакле, посматрати и анализирати као целину, у међусобној повезаности и условљености по времену и месту. Због тога ћемо се у нашој анализи посебно задржати на питању укључивања појединих радњи командних инстанција у радње претпостављених и потчињених инстанција и на питању садејства штабова у припреми тих радњи и изради документације. Баш та питања имају велики значај за свакидашњи рад у нашој Армији, јер су до сада мало осветљена и систематизована у литератури.

У целокупној умној и практичној делатности команданата и штабова на организацији операције (боја), а тим самим и на организацији садејства, јасно се истичу два периода: **припрема и доношење одлуке и планирање операције (боја).**

Та два периода постоје у свим карикама командовања. Они се нарочито јасно уочавају у оквиру оперативног командовања (**фронта, армије**), у командовању стрељачког корпуса и дивизије, поготово када решавају задатке оперативног значаја, а у великој мери и у пуковима. Чак и у батаљо-

ну и нижим јединицама, где организациона делатност команданата има једноставнији карактер, могу се проследити ови исти елементи у методу доношења одлуке и саглашавању дејства сопствене јединице са придатим и подржавајућим деловима. Та два периода, у стварности, нису временски одвојени један од другог. Планирање произлази из одлуке већ у процесу њеног доношења, и они се међусобно преплићу у току њиховог развитка. Међутим, то преплитање у процесу њиховог настајања не сме да буде препрека да уочимо принципијелну разлику у њиховом садржају.

Процес доношења одлуке претставља најодговорнији и најважнији период организације операције (боја), а тим самим и садејства. Правилна, условима ситуације тачно одговарајућа, смела и јасно изражена одлука је један од најбитнијих услова за успех операције (боја). Доношење такве одлуке претставља врхунац стваралачког напора команданта и тражи од њега темељито познавање оперативне вештине и тактике и умешност њихове примене у условима конкретне ситуације. Истовремено, процес доношења одлуке захтева веома напоран рад целог штабног колектива. Овде се нарочито истиче улога начелника штаба као основног организатора целокупног рада око припремања података и елемената који су потребни команданту за доношење одлуке.

Планирање операције (боја) сложен је и напоран рад свих органа одређене командне инстанције. Елементи планова потичу из одлуке, настају и сазревају у процесу њеног доношења, употпуњују се и коригирају у току прецизирања одлуке на земљишту, сливају се са елементима планова претпостављене инстанције, оформљавају се и, кроз организацију садејства на земљишту, примају свој дефинитивни облик. Они, до нужних детаља, конкретизују све елементе одлуке и принципе садејства изражене у њима. И овај рад организује и спроводи начелник штаба под директним руководством команданта.

Које место, конкретно, заузима организација садејства у наведеном практичном раду команданта и штаба? По нашем мишљењу организацију садејства не би требало сматрати као засебни период, који би се по садржини издвајао од поменутог два периода — припреме и доношења одлуке и планирања операције. Као што је обједињавање и координација напора свих елемената борбеног поретка и свих родова војске ка јединственом циљу битни, саставни део целокупне тактике и оперативне вештине, па према томе и срж сваког боја и операције, тако исто одређивање елемената садејства и његово планирање и организација претстављају битни и органски део, управо срж целокупног процеса доношења одлуке и планирања операције (боја). Организација садејства, постављена на такво место, ниуколико не губи у своме значају. Напротив, она га још више добија. Питања садејства постају главна брига команданата и штабова кроз читав процес организације операције и боја.

1 — Припрема и доношење одлуке

а) **Примање задатка (заповести) од претпостављеног старешине.** Целокупни рад одређене командне инстанције почиње са примањем задатка од претпостављеног старешине.

Претпостављена инстанција мора увек тежити да потчињеним командама покаже задатке и изда заповест на земљишту. Одређивање задатака и издавање заповести на земљишту за време командантског рекогносцирања¹⁾ у великој мери олакшава и омогућава потчињенима да схвате добијене задатке, замисао и одлуку претпостављеног старешине, како по општевојној линији тако и по линији родова војске, и даје гаранцију да ће правилно донети своје одлуке. Ово је, без сумње, најбољи метод, али има и других начина пријема задатака и издавања заповести.

Потчињени команданти, на пример, могу се информисати и лично примити своје задатке на командном месту претпостављеног старешине; може сам претпостављени командант, после доношења своје одлуке, да обиђе команданте потчињених јединица на њиховим командним местима и да им лично саопшти своју одлуку, или да тамо пошаље свога начелника штаба, начелника оперативног одељења или официра за везу, да им усмено пренесу његову одлуку; на крају, одлука се може доставити и писменим путем — у облику извода из борбене заповести. Ови — мање подесни — начини, могу се, евентуално, применити у вишим штабовима, али никако у нижим јединицама (од стр. пука наниже) код којих разумевање задатака непосредније и јаче зависи од земљишта.

Овде се поставља принципијелно питање: на коме се стадију организационог процеса претпостављене инстанције укључују потчињене инстанције у општи организациони процес припремног периода? Или конкретније: на основу какве замисли или одлуке отпочињу потчињене инстанције свој организациони процес? Овде постоји неколико могућих варијаната, које се и данас примењују у пракси борбене обуке. Ми ћемо се у даљем излагању осврнути на те варијанте. За сада ћемо обрадити ону варијанту, која, по нашем мишљењу, највише одговара свим савременим захтевима организације операције и боја и која је најближа борбеном искуству прошлог рата.

По нашем мишљењу најправилније и најцелисходније је да организациони процес одређене инстанције отпочне на основу коначне одлуке претпостављеног старешине која се, нормално, саопштава потчињенима на командантском рекогносцирању, тј. на земљишту.

Које су предности таквог система? Највећа предност састоји се у томе, што потчињене инстанције отпочињу са својим радом на основу коначне, дефинитивне одлуке, која више не подлеже никаквим изменама. На тај начин, унапред се уклањају могућности довођења у питање целокупног рада потчињених инстанција, ако би претпостављена инстанција, у процесу доношења и тражења коначне одлуке, нешто изменила. Уосталом, једино коначна одлука, која се доноси на земљишту, може да садржи све податке који су потчињеним инстанцијама потребни за почетак њиховог рада. На тај начин постиже се најбрже доношење коначних одлука у свим инстанцијама што целом организационом процесу даје печат сигурности и солидности.

Командант одређене инстанције, учествујући у командантском рекогносцирању претпостављене инстанције, укључује се у рад на радној тачки у зони наступања своје јединице. Он ту прати ток рекогносцирања

¹⁾ Под појмом командантско рекогносцирање писац подразумева командантско извиђање. — Прим. ред.

претпостављене инстанције, упознаје се са идејом претпостављеног команданта и, конкретно, на земљишту, прима свој задатак. На последњој радној тачки, заједно са осталим учесницима, саслушава коначну одлуку (или другим речима усмену борбену заповест) претпостављеног општевојног команданта. По повратку у своју команду отпочиње свој рад на основу података које је добио на рекогносцирању, не чекајући пријем писмено формулисане коначне одлуке у облику писмене борбене заповести.

Како то изгледа у командама родова војске? Њихово укључивање у процес организације иде по два компонента.

Основна компонента је њихов претпостављени општевојни командант. Преко њега (обично посредством његовог начелника штаба) команданти родова војске, за време оријентисања команде, добијају увид у задатак јединице (коначну одлуку претпостављеног старешине) и у замисао свога општевојног команданта о извршењу тог задатка. У оквиру одлуке вишег старешине команданти родова војске упознају опште оквирне задатке својих родова, који нормално улазе у коначну одлуку општевојног команданта претпостављене инстанције. Основ за одвијање организационог рада у оквиру родова војске претставља, дакле, задатак који је одређен од команданта претпостављене инстанције и замисао општевојног команданта њихове јединице за спровођење тога задатка.

Друга компонента је коначна одлука претпостављеног команданта рода војске, која је развила и допунила коначну одлуку претпостављеног општевојног команданта. Команданти родова војске могу добијати коначну одлуку команданта свога рода на исти начин и по истим поступцима који су наведени за општевојну линију. Саслушавање одлуке директно на земљишту, приликом командантског рекогносцирања претпостављеног команданта рода војске, и овде је, из истих разлога, најправилнији и најцелисходнији начин. За тај излазак, природно, треба правилно планирати и обезбедити потребно време. Да би команданти родова одређене инстанције за што краће време добили податке из обе компоненте, треба настојати да се у претпостављеној инстанцији обави командантско рекогносцирање родова војске што пре то јест, одмах после општевојног рекогносцирања. У противном случају, потчињеној инстанцији остаје врло мало времена за припрему и саслушавање реферата или ће бити принуђена да сувише касно приступи својим командантским рекогносцирањима. Тек после овако добијених задатака и података командант рода војске може нормално да отпочне свој рад на припреми података за одлуку општевојног команданта и за своју сопствену одлуку.

Да ли може одређена команда да прими каква наређења или податке о претстојећој операцији (боју) пре учешћа у командантским рекогносцирањима? Ми смо мишљења да нема никакве потребе за ранијим информисањем команде о самим претстојећим дејствима пошто јој њено укључивање на коначну одлуку обезбеђује благовремено одвијање њеног организационог процеса. Она може добити само извесна наређења која, због хитности извођења, не трпе одлагања и која извиру из већ донетих одлука виших инстанција. То су, на пример, авизо-наређења за припрему покрета у циљу пре-груписавања, затим разна претходна наређења по питањима извињања, борбеног осигурања, прегруписавања, претходних борбених дејстава, прикупљања материјалних средстава, итд. Међутим, претходна наређења не треба да от-

кривају потчињеним инстанцијама ни борбене задатке, ни одлуке, па чак ни карактер будућих борбених дејстава. Таква претходна наређења морају се одмах конкретизирати у свакој инстанцији и достављати извршиоцима на извршење. Исто таква авизо и претходна наређења могу извршити и непосредно из задатка, који је одређена инстанција примила од претпостављеног старешине. И та се наређења достављају хитно и непосредно извршиоцима пре завршеног процеса доношења одлуке.

б) Прорачун времена. После добијања задатка од претпостављеног старешине општевојни командант треба пре свега да изврши прорачун времена, које њему лично, његовом штабу, командама родова и потчињеним јединицама стоји на расположењу за обављање организационих радова за припрему операције (боја) и извођење конкретних потребних мера, као што су: прегруписавање, смена, материјално обезбеђење итд. Подаци који су примљени у изводу из календарског плана претпостављене инстанције служе као основ за прорачун сопственог времена. У почетку тај прорачун се саставља само у грубим цртама. Прорачун добија конкретнију форму у реферату начелника штаба, а после одобрења од стране команданта приликом доношења претходне одлуке, он се формулише у детаљан календарски план рада.¹⁾ Тај се план проверава на командантском рекогносцирању, у њега се уносе евентуалне измене и после тога се у изводу доставља потчињеним јединицама, истовремено са постављањем борбених задатака.

Било би погрешно прорачун времена вршити тек у процесу процене ситуације и одлучити по њему тек приликом доношења претходне одлуке. Основе тог прорачуна морају бити постављене пре почетка процеса припреме и доношења одлуке, због тога што у тим основама мора бити већ заплануран по времену и сам процес припреме и доношења одлуке. Време када треба да се донесе претходна одлука и изведе командантско рекогносцирање у најтешњој је зависности од рока када треба извршити припреме за организацију садејства, које организује претпостављена инстанција, а исто тако оно је у најтешњој вези и са временом које морамо дати потчињеним инстанцијама за њихову припрему боја. Поред тога, основе прорачуна за прегруписавање и концентрацију снага и средстава треба да буду одмах извршене, да би се, путем авизо и претходних наређења, могло што пре приступити извршењу тих мера. Тачан и стриктан прорачун времена добија особиту важност, ако имамо на расположењу мало времена за припремни период.

Ако извесни подаци нису већ утврђени у изводу из календарског плана рада претпостављене инстанције, општевојни командант мора у тим основама да утврди следеће рокове:

- време оријентисања;
- време и редослед подношења реферата;
- време доношења и објављивања претходне одлуке;
- време састављања плана командантског рекогносцирања;
- време извођења командантског рекогносцирања;
- време готовости планова и редослед њиховог реферисања;

¹⁾ Тај план у постојећој литератури носи и друге називе, као што су: „план припреме Н-сд за наступања“, „календарски план практичних мера Н-сд“.

— време извођења организације садејства на земљишту са потчињеним инстанцијама.

Поред тога, командант треба да предвиди време за извођење организације садејства у свим потчињеним јединицама до стрељачког батаљона закључно. Пошто организација садејства на земљишту тражи једновремено учествовање двеју командних инстанција, усклађивање тог времена мора бити централизовано у рукама вишег старешине. Ако наступање организује армија, онда се организација садејства за све инстанције обавезно планира у штабу армије. Остало планирање времена у потчињеним инстанцијама, начелно, треба да се препусти њиховој иницијативи. Ако за припремни период има мало времена, онда већ у штабу армије треба планирати оне основне елементе које је најтеже ускладити, као што су: командантска рекогносцирања (општа и по родовима) и организација садејства на земљишту (једно и друго у свим инстанцијама до стрељачког батаљона закључно). Без оваквог централизованог плана редовно би долазило до организационих потешкоћа у нижим јединицама, јер извесне инстанције не би имале довољно времена за своју припрему, а то би ишло на штету припреме самога боја.

Одмах после добијања задатка такође се утврђују и основни рокови за извођење практичних мера као: извијања, прегруписавања, концентрација снага и средстава и слично, да би се на основу тога, путем авизо и претходних наређења могло одмах отпочети са извођењем тих мера.

Касније начелник штаба прецизира тај прорачун времена у свом реферату и подноси календарски план рада на потпис команданту, пошто је командант потврдио прорачун времена приликом доношења претходне одлуке.

Ови основи прорачуна саопштавају се командантима родова приликом оријентисања. У њима морају бити планирани сви рокови за њихове основне радње. Таква централизација прорачуна времена у рукама општевојног штаба је неопходно потребна, јер једино она може обезбедити готовост команданата родова војске за оне основне радње, у којима они учествују заједно са општевојним штабом, односно општевојним командантом (на пример: доношење претходне одлуке, командантско рекогносцирање, израда планова, организација садејства, израда планске таблице боја). Прорачун времена за родове војске (у оквиру одређене инстанције) врши се, дакле, централизовано у општевојном штабу, а после се само детаљнише од извршилаца у штабовима родова војске.

Календарски план рада треба обавезно да се писмено оформљује у инстанцијама од армије до стрељачке дивизије закључно. Пожељно је, ако се има времена, да се израђује и у стрељачком пуку. У стрељачком батаљону такође се врши прорачун времена, који се само фиксира у белешкама команданта и усмено саопштава извршиоцима.

в) **Замисао.**¹⁾ У постојећој литератури дају се разноврсна тумачења појму замисли операције (боја). Наша Ратна служба и Ратна служба штабова не дају дефиницију тога појма и не постављају јасну разлику између замисли и претходне одлуке. Ми ћемо под појмом „замисли” подразумевати идеју оперативног или тактичког маневра (односно правац главног и помоћног уда-

¹⁾ У смислу термина замисли сусрећемо у литератури и изразе: „идеја операције (боја)”, „основна идеја”, „оперативна или тактичка идеја”.

ра), груписање снага и средстава (односно постројавање борбеног поретка) и рашчлањавање задатка потчињеним јединицама по дубини (ближи и следећи задатак у тактичком, односно етапе у оперативном смислу). Та три међусобно тесно повезана елемента замисли претстављају уједно и онај основ на коме почива сва даља разрада одлуке и планирања и на коме почива испуњавање постављеног задатка.

Како се рађа и формира замисао општевојног команданта? Замисао не настаје одједанпут. Она се рађа на основу замисли претпостављеног команданта која је изражена у његовој одлуци и формулисана у облику задатка јединице. Она настаје постепено и сазрева у процесу командантове анализе, проучавања и схватања добивеног задатка, тј. схватања циља, улоге и места његове јединице у оквиру задатка више јединице. У току размишљања сазрева и формира се замисао о извршењу постављеног задатка, тј. идеја маневра за постигнуће постављеног циља — замисао о правцу главног и помоћног удара, о формирању борбеног поретка и рашчлањавању задатка по дубини.

Размишљајући и стварајући поменуте елементе замисли општевојни командант не може а да не задира у основе садејства са суседним јединицама и унутар своје јединице. Замисао која не би, од самог почетка, узимала у обзир захтеве садејства и одразила их у својим елементима, била би у основи неправилна и погрешна. Према томе, замисао садржи основе садејства, који се даљим процесом доношења одлуке развијају и детаљишу.

Због чега је замисао потребна команданту као први, полазни елемент у процесу доношења одлуке? Замисао, као резултат схватања задатка, треба да прође кроз процес процене ситуације како би се кроз њу проверила, коригирала, проширила и обогатила, и, после завршеног процеса, претворила у одлуку. Као што је познато, командант спроводи процес процене ситуације помоћу свога штаба и команди родова војске путем саслушавања њихових реферата са предлозима. Ако командант, у процесу промене ситуације, нема своје замисли, лутаће, колебаће се и неће моћи, после процене ситуације, брзо да донесе јасну и правилну одлуку. Имајући своју замисао, командант ће јасније да цени ситуацију кроз призму своје идеје маневра, која произлази из замисли претпостављеног и јасније ће и брже да нађе одлуку која најбоље одговара замисли претпостављеног старешине.

Да ли командант има довољно података за стварање своје замисли без претходног саслушавања реферата? Свакако их има. Замисао претпостављеног старешине и добијени задатак садрже довољно елемената да се створи таква замисао кроз процес схватања задатка (обично уз помоћ начелника штаба). Она, природно, не носи нити може да носи дефинитивни карактер. Баш због тога је она, између осталог, замисао, а не одлука. У процесу процене ситуације она може да претрпи извесне коректуре, или да се потпуно измени ако је била погрешно замишљена, да би на крају ушла као основни елемент у одлуку.

Да ли и команданти родова војске треба да стварају своје замисли о употреби сопственог рода после саслушавања задатка општевојне јединице? Сматрамо да и они то могу и треба да учине. Они треба да спроведу схватање задатка општевојне јединице са гледишта свога рода војске, да схвате улогу и место свога рода у претстојећој операцији или боју, и да кроз ту анализу

пронађу замисао о употреби свога рода војске. Међутим, они могу да створе ту замисао тек после оријентисања о задатку и замисли општевојног команданта и после саслушања одлуке претпостављеног команданта рода војске. И они ће, у процесу процене ситуације, кроз реферате својих начелника одељења и служби, проверити ту замисао, утачинити је и поднети за време реферисања у облику предлога општевојног команданту.

г) **Оријентисање начелника одељења штаба и команданата родова војске и издавање упутстава.** Оријентисање врши обично начелник штаба, који се претходно упознао са задатком јединице и замисли команданта. Он оријентише све начелнике основних одељења штаба и команданте родова војске, без обзира да ли ће бити позвани да поднесу реферат или не. У сваком случају то им је потребно, јер не би могли да отпочну са својим организационим радом без података добијених приликом оријентисања.

Које податке даје начелник штаба приликом оријентисања? Начелник штаба даје, углавном, следеће основне податке: карактер непријатељских дејстава пред фронтом јединице, задатак јединице и како је командант схватио тај задатак, задатке суседа, замисао општевојног команданта о извршењу постављеног задатка, средства ојачања, време и место њиховог доласка и, најзад, време готовости за наступање.

Сви набројени подаци су неопходно потребни начелницима одељења и командантима родова војске за састављање реферата и за одвијање сопственог процеса организације. Једино се може поставити питање: треба ли, приликом оријентисања, упознати начелнике одељења и команданте родова са замисли општевојног команданта? — поготово зато што у литератури и пракси оперативне и тактичке обуке сусрећемо и једну и другу варијанту.

Пракса саопштавања замисли, која се у последње време све чешће појављује у обуци старешина и штабова, свакако има низ озбиљнијих предности. Она много више усмерава рад начелника одељења и команданата родова ка јединственом циљу, каналише њихов рад у тражењу најправилнијег решења у интересу целине. Тај метод омогућава да се начелници одељења и команданти родова тешње укључе у сам процес филтрирања командантових замисли кроз процену ситуације, тиме што је они, сваки понаособ, анализирају кроз призму ситуације свога рода војске. По нашем мишљењу то не би спутавало њихову иницијативу у тражењу најцелисходније замисли која одговара условима за примену њиховог рода војске. Баш због тога што замисао још није одлука, она, према томе, још нема обавезан карактер за потчињене. Може се у пракси десити да командантова замисао не одговара најцелисходнијој употреби неког рода војске. У таквом случају командант тога рода војске треба са аргументима да изложи своју варијанту замисли, која ће одговорати интересима његовог рода. Међутим, он је исто тако дужан да поднесе конкретан предлог за употребу свога рода по командантовој замисли. Према томе колико су општи оперативни или тактички фактори и интереси осталих родова војске јачи или слабији од интереса тога рода војске, командант доноси своју одлуку. У сваком случају иницијатива начелника одељења и команданата родова у овој варијанти није скучена, а командна улога општевојног команданта јаче је изражена.

Постоји аргуменат да се замисао команданта не саопштава начелницима одељења и командантима родова војске због очувања тајне и обезбеђе-

ња изненађења. Сматрамо да томе елементу не би требало жртвовати помешне предности, поготово када имамо у виду да ће ти исти начелници и команданти већ после неколико часова сазнати не само замисао већ и командантову одлуку која је од ње много детаљнија.

Ако се командантова замисао не би саопштавала, онда се она не би могла проверити кроз ситуацију родова војске. Начелници оделења и команданти родова војске, сваки по своме нахођењу, тражили би варијанте могућих замисли општевојног команданта, предложили би вероватно већи број варијаната, које би команданту тешко помогле у проналажењу брзе, јасне и правилне одлуке, поготово кад се интереси појединих родова често сукобљавају. По томе методу постојала би вероватноћа да неки командант рода војске или чак више њих уопште не поднесу предлог за употребу свога рода, односно својих родова, по оној варијанти одлуке коју би на крају изабрао општевојни командант. Према томе, такав реферат не би одговарао својој намени. Општевојни командант не би могао да донесе одлуку о употреби дотичног рода војске на основу таквог реферата, већ би требало припремити нов реферат по првом изложеном методу, тј. на основу командантове замисли.

Потреба саопштавања замисли референтима још се јасније учавала ако то питање посматрамо кроз призму садејства. Конкретни предлози команданата родова, изнети на крају реферата, између осталог, треба да омогуће општевојном команданту да се одлучи за употребу родова војске у сврху њиховог садејства за постигнуће јединственог циља. Како може општевојни командант да се одлучи за употребу свих родова војске у садејству ка једном циљу, кад сваки предлог може да предвиди друге задатке, који извиру из разних замисли команданата родова?! Очигледно не може.

У којим карикама командовања можемо говорити о оријентисању такве природе? Очигледно у свима онима у којима постоји штаб и команде родова, тј. од армије до стрељачког пука закључно. У стрељачком батаљону и мањим јединицама ово оријентисање добија карактер међусобног упознавања команданата (командира) стрељачких јединица и команданата (командира) придатих и подржавајућих јединица родова војске.

Да ли оријентисање такве природе треба да постоји и у процесу доношења одлуке од стране команданата родова војске? Безусловно треба да постоји, јер је без таквог претходног оријентисања немогуће замислити рад начелника оделења и служби у командама родова општевојне јединице или штаба јединице рода војске. Карактер тог оријентисања биће у принципу исти, али са извесним специфичностима у сваком роду војске. Међутим, за разлику од општевојног команданта, командант рода може да створи своју замисао тек тада када прими свој задатак и податке по обе линије — по општевојној и по роду војске.

Реферати начелника оделења и команданата родова у ратној пракси никад се неће састављати по истом шаблону. Општевојном команданту, који ради и живи са својом јединицом, биће познат низ података који, у таквом случају, неће улазити у реферате. Ако је његова јединица већ била извесно време на истом отсеку фронта, онда је командант имао прилике да упозна земљиште приликом ранијих излазака. У том случају њега може да интересује само одређени, ограничени број питања у рефератима. Због тога начелник штаба, по претходној сагласности са командантом, издаје свим присут-

ним начелницима оделења штаба и командантима родова војске упутства за састављање реферата указујући на она конкретна питања која ће команданта интересовати приликом подношења реферата. Ова упутства у знатној мери могу да поједноставе и скрате обим састављања и подношења реферата, да их ограниче на оно што је у датој ситуацији стварно потребно и тиме скрате време за припрему одлуке. У тим упутствима се између осталог одређује рок када сваки од присутних треба да буде готов и за подношење реферата.

д) **Лично командантско извиђање.** Чести су случајеви да општевојни командант, пошто прими задатак претпостављеног команданта, спроводи своје лично командантско извиђање да би олакшао доношење претходне одлуке. Та се потреба може појавити нарочито онда кад командант није примио задатак на земљишту, или кад од раније не познаје своју зону наступања.

Циљ личног командантског извиђања може бити разнолика процена појединих праваца који се не могу у довољној мери проценити по карти; извиђање појединих месних објеката (насељена места, пошумљени или мочварни комплекси, итд.) који команданта нарочито интересују; поједини објекти непријатељске одбране; детаљи полазног положаја; услови маскирања итд. Командант утаначује и лично проверава такве детаље да не би донео погрешну претходну одлуку која би се заснивала на евентуално нереалној процени ситуације. Према томе, циљ је таквог личног извиђања само извиђање и провера појединих одређених детаља на земљишту. У то време командант не може себи да постави још неки други циљ. Он још не може да донесе претходну одлуку зато што још није спровео ни схватање задатка, ни процену ситуације путем саслушавања реферата, а још мање може донети своју коначну одлуку.

Лично командантско извиђање, као један од видова извиђања, никако не треба изједначавати са командантским рекогносцирањем, које има сасвим други задатак, као што ћемо доцније изнети.

Командант који учествује на рекогносцирању у групи свога претпостављеног старешине може, том приликом, наћи време да на лицу места изведе своје извиђање земљишта и непријатељске одбране. Ако командант буде позван на последњу радну тачку, тако да не може наћи потребно време за лично извиђање (обично он треба више да се приближи предњем крају), он га може извршити и после оријентисања свога штаба, у време када штаб припрема своје реферате (ако се то у датом случају не обавља ноћу).

Међутим, лично командантско извиђање није увек везано само за доношење претходне одлуке. Потреба за личним командантским извиђањем може се појавити и у другим периодима организационог рада команданта. Ако се, на пример, деси да командант приликом планирања наиђе на неко питање које би било потребно проверити или прецизирати на земљишту, онда он може увек наћи време да изађе на земљиште и провери поједине податке. Командант свакодневно врши лично извиђање и у оним случајевима када са своје сталне, утврђене истурене осматрачнице, више-мање стално прати развитак непријатељске одбране, покрете непријатеља итд., као што се догађало у ратној пракси нарочито код пробоја утврђених рејона (на пример на утврђени рејон Белофинаца на Карелиској превлаци).

ђ) **Припрема и подношење реферата.** Суштина периода припреме и подношења реферата састоји се у томе да општевојни командант помоћу свог штаба и команди родова војске процени ситуацију и кроз њу проведе своју замисао како би сазрела за оформљење у одлуку. Практични резултат тога рада претстављају конкретни предлози за основне елементе општевојне одлуке (елементе садржане у замисли општевојног команданта) и предлози за одлуку општевојног команданта о употреби потчињених јединица и родова војске.

Ми се овде не можемо упуштати у конкретну садржину сваког појединог реферата. Ми смо већ поменули да су садржина, обим и форма реферата свакипут зависни од конкретне ситуације и да се то регулише упутствима која се дају приликом оријентисања.

Принципијелна садржина реферата који се подносе по општевојној линији (реферати начелника оперативног и обавештајног одељења) састоје се у процени сопствених и непријатељских снага, оперативним и тактичким густинама и односу снага на целом фронту, као и на фронту главног и помоћног удара и процени земљишта. Ти се реферати обично подносе начелнику штаба, а по потреби и директно команданту.

Садржина реферата по линији родова војске састоји се обично из процене стања и односа сопствених и непријатељских снага (по роду војске), процене земљишта, података о задацима примљеним од претпостављеног команданта рода војске, о борбеним могућностима и густинама и предлога за општевојну одлуку и одлуку по употреби и груписању снага свога рода војске.

Реферати команданата родова неминовно би били непотпуни, па чак и погрешни, ако би референти, при састављању реферата имали пред очима само свој род војске и њихове специфичне интересе. Неопходно је да команданти родова, при давању предлога, узимају у обзир целину општевојне јединице у садејству њених саставних делова, па према томе и интересе и задатке других садејствујућих родова војске.

Начелник штаба нормално присуствује излагању реферата. Он, обично, у своје закључном реферату резимира процену ситуације (својих и непријатељских снага и земљишта), изводи закључке и подноси свој предлог за одлуку, или бар за основне елементе одлуке.

Штабовима и командама родова доставља се различито време за припрему и подношење реферата, у зависности од ситуације и општег времена за припремни период. Треба настојати да се одреди довољно времена за тај рад, јер од тога у великој мери зависи солидност одлуке, па према томе и целе припреме операције или боја.

Дужина тога времена, углавном, зависи од тога када треба извести командантско рекогносцирање у циљу доношења коначне одлуке, да би се, на основу примљених задатака, потчињене јединице могле укључити у процес организације боја. То време, као што смо видели, зависи од тога када ће претпостављене команде родова војске обавити своја рекогносцирања и ослободити потчињене команданте родова за почетак њиховог рада на оријентисању свога штаба рода војске и за припрему реферата.

Од армије па наниже време потребно за реферате постепено се смањује, сразмерно величини јединице. У стрељачком батаљону и ниже ова

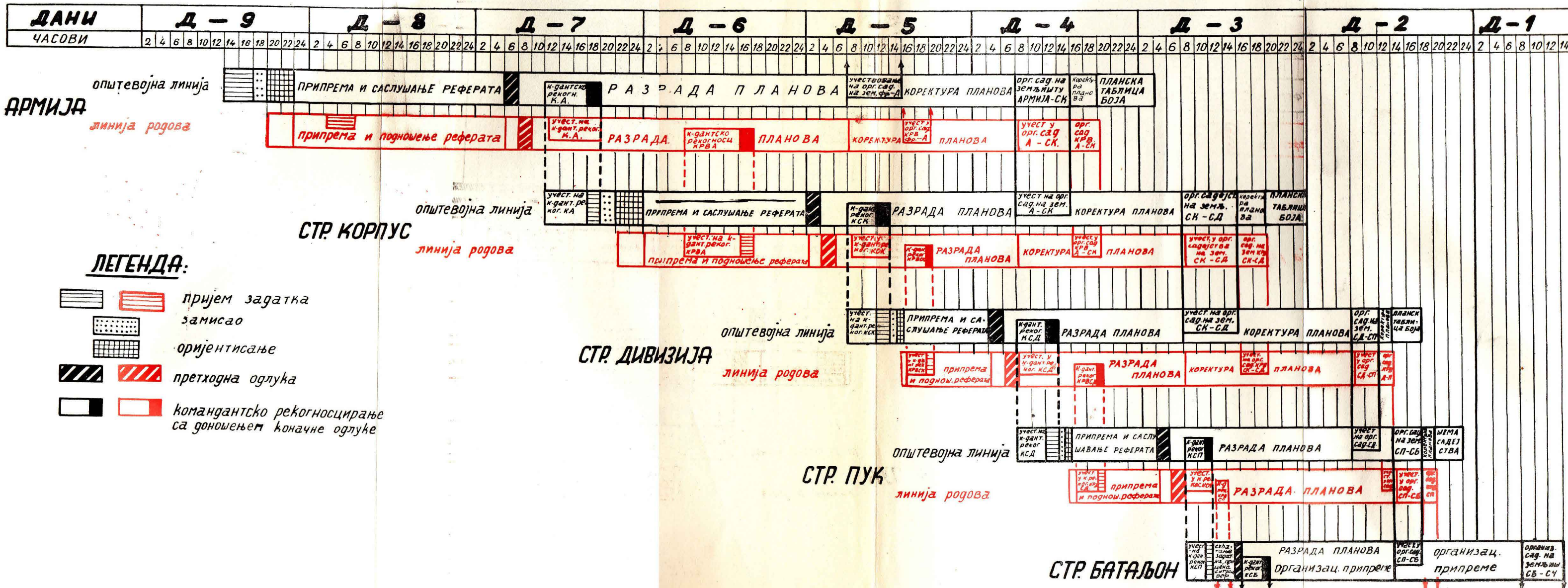
радња се спаја са оријентисањем и добија облик саслушавања података о стању и задацима придатих јединица (примљених од претпостављеног команданта рода) и међусобног информисања о задацима општевојне и подржавајућих јединица.

Потребно је овде нагласити једну специфичност, коју тај период носи у родовима војске. У том периоду командант рода војске такође саслушава реферате својих начелника одељења и служби и реферат свога начелника штаба са предлогом. Његов начелник штаба, приликом оријентисања свога штаба, поставља рокове за подношење реферата на основу рока, који је општевојни начелник штаба одредио за подношење реферата команданта рода општевојном команданту. Командант рода војске конспектира свој реферат општевојном команданту на основу података које је добио из реферата својих потчињених.

Али то је само једна страна посла која се у то време одвија у команди рода војске. Командант рода војске дужан је да у том истом периоду, уз помоћ свога штаба, припреми податке за доношење своје сопствене претходне одлуке за употребу рода војске, коју ће донети после претходне одлуке општевојног команданта. После доношења претходне одлуке општевојног команданта не би било могуће ангажовати посебно време за нове реферате начелника одељења и служби рода, јер је доношење претходне одлуке команданта рода војске, непосредно после претходне одлуке општевојног команданта, условљено потребом истовремене разраде планова, како по општевојној линији тако и по линији родов војске. Према томе, припрема и подношење реферата начелника одељења и служби рода војске, у циљу састављања реферата команданта рода општевојном команданту и припрема и подношење реферата начелника одељења и служби рода војске у циљу доношења претходне одлуке команданта рода по употреби свога рода војске — спајају се у један јединствени процес. А то значи, да ти реферати једновремено садрже податке за једну и другу радњу. У томе би била специфичност тога периода у родовима војске.

У методици обуке старешина и штабова никад не треба изгубити из вида место које заузима период реферисања у општем систему организације операције или боја. Приликом састављања задатака и њихове методике разраде обавезно би грешили, ако не би узимали у обзир какве је све податке претпостављена команда могла доставити одређеној инстанцији у моменту почетка састављања реферата. Из досадањег излагања види се да, у припремном периоду од приближно 9 дана, (прилог шема бр. 1), у том моменту одређена команда рода војске може да располаже једино са коначним одлукама претпостављеног општевојног команданта и претпостављеног команданта рода војске. То значи да никакви планови, односно изводи из планова у овом моменту, не могу још да стигну у одређену команду рода војске, пошто је претпостављена команда у том моменту тек у процесу њихове разраде. У том моменту могу се добити само они основи планова који су нормално садржани у коначној одлуци претпостављеног општевојног команданта по употреби рода војске (по артиљерији на пр. графикон артиљериског наступања и груписања артиљерије) и у коначној одлуци претпостављеног команданта рода војске. Као што ћемо касније у излагању виде-

ВАРИЈАНТА ОРГАНИЗАЦИОНОГ ПРОЦЕСА У ПРИПРЕМНОМ ПЕРИОДУ ОД 9 ДАНА (Из коначних одлука)

ЛЕГЕНДА:

-   пријем задатка
- замисао
- оријентисање
-   претходна одлука
-   командантско рекогносцирање са доношењем коначне одлуке

ти изводи из планова претпостављеног у том моменту могу бити на расположењу командантима родова само у случају дужег трајања припремног периода.

е) **Претходна одлука.** Принципијелна садржина¹⁾, обим и редослед излагања претходне одлуке не разликује се ни по чему од коначне одлуке (односно борбене заповести која, у суштини, претставља накнадну писмену формулацију коначне одлуке). Разлику између претходне одлуке, која је донета по карти, и коначне одлуке, која је донета на земљишту, састоји се у томе што су поједине тачке претходне одлуке (осим основне тачке или замисли) формулисане само опћенито и мање конкретно, док на земљишту у коначној одлуци добијају конкретнију садржину, већи степен детаљизације и свој дефинитивни карактер, који више не подлеже никаквим изменама.

А какав је развитак доживела замисао у процесу припреме и доношења претходне одлуке? Она се, кроз процену ситуације, дефинитивно искристалисала, ушла у основну тачку претходне одлуке, развила се и конкретизовала у следећим тачкама одлуке.

Замисао команданта о задацима које треба поставити потчињеним јединицама изражава се у његовој претходној одлуци у облику јасних задатака.

У претходној одлуци такође се формулишу задаци родова војске, односно оних елемената борбеног поретка који су формиран из јединица родова. Формулисање задатака појединих родова, уствари, претставља доношење претходне одлуке општевојног команданта о употреби родова војске, која се овде формулише у виду кратких, сажетих и најосновнијих задатака.

Међутим, овом претходном одлуком не исцрпљује се процес доношења претходне одлуке од стране општевојног команданта. Одлука по питању употребе општевојних јединица и родова војске, формулисана у појединим тачкама, садржи само кратко сажете основе употребе, задатака и груписања снага. Ограничавање општевојног команданта само на уски, чисто принципијелни круг питања садржаних у претходној одлуци не би ни у ком случају било довољно за нормално одвијање организационог процеса како по општевојној линији тако и по линији родова. Такво ограничавање значило би сужавање организаторске улоге и компетенције општевојног команданта у руковођењу ешелона и родова војске у интересу садејства и целине.

Ето због чега општевојни командант, непосредно после доношења и објављивања своје претходне одлуке, развија ту своју одлуку у низу допунских упутстава и по општевојној линији и по линији родова војске.

Допунска упутства, која општевојни командант даје начелнику штаба по општевојној линији, садрже даље развијање задатака по питањима извиђања, борбеног осигурања, претходних борбених дејстава, прегруписавања, итд.

Допунска упутства општевојног команданта командантима родова војске развијају основе које су дате у претходној одлуци, конкретизују их, допуњују и указују практичне мере за њихово извођење. Начелно, ова се

¹⁾ Овде нећемо говорити о форми и конкретној садржини одлуке, односно борбених заповести, пошто је то довољно обрађено у постојећим правилима.

допунска упутства усмено саопштавају командантима родова. Нека од њих се оформљују у графичке прегледе или шеме, као на пр.: графикон артиљеријског наступања, графикон употребе инжењерских јединица, итд.

Претходна одлука и допунска упутства претстављају основ на коме почива сав даљи рад штаба и команди родова.

Како се даље развијају основи садејства, изражени у замисли, после доношења претходне одлуке и издавања допунских упутстава? У идеји маневра, која је изражена у замисли, дају се само основи садејства са маневром суседа и основи садејства између главне и помоћне групације и постављају задаци по дубини на којима треба да почива даље садејство ешелона и родова. Сва се та питања даље развијају у претходној одлуци, тиме што свака потчињена јединица добија задатак за учешће у општем маневру и за испуњавање општег задатка јединице. Уствари, постављени задаци јединицама и родовима претстављају једновремено и даљу конкретизацију њиховог садејства. На тај начин, сваки елемент одлуке у себи садржи и елементе садејства. Зато се проблеми садејства не формулишу у одлуци, нити треба да се формулишу у засебним тачкама.

Претходна одлука треба да се достави претпостављеном команданту на потврду.

Како се поставља питање доношења претходне одлуке у родовима војске? Сваки командант рода војске доноси своју претходну, а после рекогносцирања, и своју коначну одлуку, као што то предвиђају све ратне службе штабова родова војске. Када може командант рода војске да донесе своју претходну одлуку? Очигледно, било би ненормално да је донесе општевојног команданта, јер за њу не би имао основних, полазних елемената, које му може дати само претходна одлука општевојног команданта. Према томе, он је доноси непосредно после општевојног команданта на основу претходне одлуке општевојног команданта и реферата начелника одељења и служби рода војске. Претходна одлука команданта рода војске развија, детаљнише и конкретизује одлуку општевојног команданта и служи као основ за даље планирање припреме и употребе рода војске у операцији или боју. Пожељно је да општевојни командант потврди претходну одлуку команданта рода војске.

Какав је карактер обавезности претходне одлуке за сопствену и за ниже командне инстанције? Претходна одлука општевојног команданта је основ на коме његов општевојни штаб одмах, не чекајући коначну одлуку, отпочне са разрадом оперативног (односно тактичког) дела плана операције (односно боја) и све остале планове општевојног карактера (план извиђања, план регруписавања, план смене, план борбеног обезбеђења, итд.). Ова одлука, као што је поменуто, обавезна је и за команданте родова који на основу ње доносе своје претходне одлуке. Претходна одлука општевојног команданта и претходне одлуке команданта родова војске су исто тако основ на коме штабови родова војске одмах, не чекајући коначну одлуку, отпочињу са разрадом својих планова.

У пракси борбене обуке догађа се понекад да командант одређене инстанције доноси, не ствара замисао, него доноси претходну одлуку одмах чим добије одлуку претпостављеног старешине. После тога командант оријентише свој штаб и команде родова, а они, на основу његове претходне од-

луке, припремају и подносе своје реферате. Пошто саслуша реферате, општевојни командант врши командантско рекогносцирање и доноси своју коначну одлуку. Ми сматрамо да такав метод доношења одлуке није за препоруку. Таквим поступком се знатно смањује значај и улога команданата родова у доношењу одлуке општевојног команданта, нарочито по питању родова војске, а не добија се много у погледу скраћивања времена за припремни период. Осим тога, без претходних реферата команданата родова општевојни командант тешко може да донесе добру и правилну одлуку, нарочито по питању родова војске.

ж) Командантско рекогносцирање и доношење коначне одлуке. Општевојни командант изводи командантско рекогносцирање на неколико радних тачака које дозвољавају преглед целокупне зоне наступања јединице, или бар (у случају недостатка времена) правца главног удара јединице. Са појединих радних тачака треба да се што јасније виде зоне наступања потчињених јединица.

Основни задатак командантског рекогносцирања јесте доношење коначне одлуке на земљишту где се све поставке претходне одлуке проверавају, прецизирају и детаљишу. На тај начин претходна одлука се постепено проширује, конкретизује и на последњој радној тачки дефинитивно устаљује.

Задачи потчињених општевојних јединица добијају детаљнији и коначан облик непосредном конкретизацијом на земљишту.

Тако исто детаљишу се и конкретизују, у коначној форми, и задаци родова војске, а то значи, да претходна одлука општевојног команданта за употребу родова војске добија облик коначних одлука за њихову употребу.

Исто тако се детаљишу и допунска упутства, издата командантима родова војске приликом доношења претходне одлуке, која добијају сада форму допунских наређења. У допунска наређења командантима родова војске уносе се и нови, конкретнији задаци, о којима је општевојни командант донео одлуку приликом рекогносцирања.

Приликом рекогносцирања детаљизација свих питања садејства добија нарочито велики значај. На земљишту, у присуству команданата потчињених општевојних јединица и команданата родова војске, конкретно се усклађују сва она питања садејства која морају бити изражена у одлукама потчињених општевојних команданата и у коначним одлукама и плановима команданата родова војске.

Командантском рекогносцирању обично присуствују и претставници из штабова суседних јединица на оним радним тачкама које су им најближе. Ако суседна јединица у то исто време не спроводи своје рекогносцирање, командант може, ако за то нађе слободног времена, сам да присуствује рекогносцирању суседне јединице. Његово присуство омогућава да се на лицу места реше она питања садејства која морају наћи одраза у одлукама и касније у плановима.

Општевојни командант изводи своје рекогносцирање са групом у којој, поред начелника основних одељења, улазе и команданти родова војске. Учешће команданата родова војске у командантском рекогносцирању (који су такође већ донели своје претходне одлуке) даје коначној одлуци општевојног команданта знатно већу солидност и фундаменталност. Коман-

данти родова војске, својим конкретним предлозима по свим питањима одлуке (како општевојних, тако и родова војске) на појединим радним тачкама, доприносе свој удео у доношењу коначне одлуке. Истовремено они се на земљишту упознају са суштином и детаљима коначне одлуке општевојног команданта, што у великој мери доприноси солидности у доношењу њихове коначне одлуке и у раду на планирању операције (боја).

Процес доношења одлуке у суштини се завршава доношењем коначне одлуке и допунских наређења. Још преостаје да се коначна одлука пренесе на извршиоце (команданте родова и команданте потчињених јединица). Преношење командантове коначне одлуке на извршиоце, према томе, претставља други задатак командантског рекогносцирања.

На свакој радној тачки, после саслушавања предлога команданата родова војске, општевојни командант проверава, утначава и детаљише сва питања одлуке, која могу да се обраде са те радне тачке. Ту он саопштава извршиоцима своју одлуку по свим конкретним питањима у облику задатака (за родове војске и потчињене јединице) које извршиоци прибегавају. На последњој радној тачки општевојни командант резимира коначну одлуку која тиме добија карактер усмене борбене заповести.

Коначна одлука (односно писмена борбена заповест, што је уствари једно те исто) после тога се у штабу формулише у писмену борбену заповест. Писмена борбена заповест, дакле, претставља само накнадну писмену формулацију коначне одлуке (односно усмене борбене заповести) која је потчињенима саопштена на земљишту. Потчињени, не чекајући формулацију и пријем писмене борбене заповести, продужавају са даљим организационим радом чим су саслушали коначну одлуку. У нижим јединицама (од стрељачког батаљона па наниже) не оформљује се писмена борбена заповест, већ се задаци саопштавају потчињенима само у виду усмене борбене заповести. Због очувања тајности свака писмена борбена заповест доставља се потчињеним инстанцијама само у виду извода, док се потпуна борбена заповест чува у архиви, а један примерак шаље на увид претпостављеној инстанцији.

Да ли и како треба да се врши командантско рекогносцирање у оквиру родова војске? Начелно, команданти родова војске требало би да врше сопствена командантска рекогносцирања са својим групама, у које улазе начелници основних одељења и служби, команданти непосредно потчињених група или јединица (на пример, у артиљерији: команданти АГ, ППТР и ПААГ) и команданти родова потчињених општевојних јединица, у циљу утачења и детаљисања своје претходне одлуке и у циљу даљег развијања и конкретизације коначне одлуке општевојног команданта. Таква рекогносцирања предвиђају све ратне службе родова војске. То је потребно нарочито оним командантима јединица родова војске које су придате или подржавају општевојне јединице и које су тек у почетку организационог процеса припремног периода дошле у састав трупа одређених за наступну операцију.

Да ли команданти родова могу да врше своје командантско рекогносцирање у исто време кад и општевојни командант, у чијем рекогносцирању учествују ти исти команданти родова? Истовремено рекогносцирање било

би тешко извести због организационих и техничких разлога. Кад би, на пример, у армији, стрељачком корпусу или стрељачкој дивизији, отишле на командантско рекогносцирање, поред групе општевојног команданта (око 10 људи) и 6—7 група команданата родова војске (око 30—40 људи), онда би се на рекогносцирању прикупила група од око 50 старешина (не рачунајући људство за заштиту и за везу). Очигледно је да таква група, због услова маскирања, не би несметано могла да се креће и ради на уском отсеку пробоја. Поред тога, општевојни командант, пошто заврши рад са својом групом на једној радној тачки, морао би да чека док команданти родова, сваки са својом групом, заврше прораду својих питања, што би била очигледна сметња за експедитивно одвијање рада групе општевојног команданта. И најзад, скоро никада се неће десити да радне тачке, које је изабрао општевојни командант за себе, одговарају потребним условима за рекогносцирање свих команданата родова војске. Због наведених разлога сматрамо да је незгодно и непожељно укључивање рекогносцирања команданата родова војске у рекогносцирање општевојног команданта.

Ако је за припремни период одређено релативно кратко време, може се десити да отпадне могућност извођења специјалних рекогносцирања родова војске у неким, па чак и у свим инстанцијама. У том случају, тај се недостатак може донекле отклонити ако командант рода војске, учествујући у рекогносцирању у групи општевојног команданта сам, без своје групе, решава на земљишту она питања која треба утаначити за доношење његове коначне одлуке. Међутим, и овакав поступак свакако иде на штету организације рада родова војске. Према томе, нормално је да команданти родова војске врше рекогносцирање са својим групама у посебно време које им треба обезбедити. Због тога општевојни командант треба да прилагоди редослед радњи у свом календарском плану не само за себе и свој штаб, него и према потребама родова војске и да у расположивом року нађе посебно време за извођење командантских рекогносцирања команданата родова војске. Код рекогносцирања родова војске, као и код рекогносцирања општевојног команданта, треба тежити да се она врше што пре, тј. непосредно после доношења претходне одлуке, како би у израду планова били што пре унети подаци из коначне одлуке, и како би потчињене јединице што пре биле информисане о коначним одлукама претпостављеног општевојног команданта и претпостављених команданата родова војске. Због тога ће се ова рекогносцирања начелно обављати, осим у највишим штабовима, истог дана, с тим, да се рекогносцирања родова изведу у другој половини дана. Али, и ту треба имати у виду да ће потчињени команданти родова војске, у времену између општевојног рекогносцирања и рекогносцирања по родовима одређене инстанције, бити заузети приликом оријентисања општевојног команданта и на рекогносцирању команданта рода војске, потчињени команданти рода војске примиће своје задатке на земљишту и саслушаће коначну одлуку претпостављеног у облику усмене борбене заповести. После обављања рекогносцирања по роду војске коначна одлука се формулише у писмену борбену заповест или наређење по роду војске (коју, начелно, потврђује општевојни командант или његов начелник штаба) и шаље се извршиоцима у изводима.

Доношење коначне одлуке приликом командантског рекогносцирања претставља, поред организације садејства на земљишту, најважнији и најодговорнији период организације операције или боја. Због тога и тај период треба брижљиво планирати. У план командантског рекогносцирања општевојног команданта, поред одредаба које регулишу избор радних тачака, време и начин кретања, састав група, место и време састанака са потчињеним и мере маскирања и обезбеђења улази и најважнија одредба, у којој се предвиђају конкретна питања која ће се решавати на појединим радним тачкама. Очигледно је да се та питања не могу одредити пре доношења претходне одлуке. Због тога план командантског рекогносцирања, начелно, треба састављати после доношења претходне одлуке. Поред тога потребно је извесно време за обавештавање учесника у рекогносцирању (особито потчињених команданата). Из овога излази да, начелно, не треба приступити командантском рекогносцирању непосредно после доношења претходне одлуке, него између њих треба предвидети извесно време за израду и достављање учесницима плана рекогносцирања. Начелно, општевојни командант узима светло време за рад на земљишту и планира доношење своје претходне одлуке тако, да у току ноћи остане још времена и за израду плана рекогносцирања, како би се одмах ујутру — у светло време — могло почети са радом на земљишту.

Штабови родова војске треба да разраде планове командантског рекогносцирања из истих разлога и по истим начелима. Да ли штабови родова војске могу да разраде те планове без учешћа општевојног штаба? Очигледно је да би без тог учешћа могло доћи на земљишту до повреде принципа маскирања. Због тога је општевојни штаб дужан да координира избор радних тачака између појединих родова војске, како би се избегло једновремено нагомилавање више група за рекогносцирање на једној истој радној тачки.

По систему који смо предложили, потврђивање претходних одлука које доносе потчињени команданти не спада у делокруг командантског рекогносцирања. По изнетом систему, потчињени команданти присуствују рекогносцирању само у циљу саслушавања коначне одлуке претпостављеног и примања задатака. Но, у сваком случају, неопходно је потребно потврђивање њихових претходних одлука пошто их донесу.

2 — Планирање операције (боја)

з) **Разрада плана.** У периоду разраде планова општевојни штаб и штабови родова војске разрађују низ докумената за припрему и извођење операције (боја). То је период обимног, детаљног и напорног рада у коме штабови испољавају своје знање и умешност у примени оперативне вештине и тактике, а нарочито умешност решавања сложених питања садејства. То је уједно период који захтева максималну гипкост у садејству штабова по свим линијама.

У том периоду по општевојној линији разрађује се у првом реду оперативни (односно тактички) део плана операције (односно боја)¹⁾, који

¹⁾ Ми овде нећемо улазити у конкретну садржину и форму појединих планова, пошто је то довољно разрађено у нашој литератури и документацији.

обично саставља начелник штаба уз помоћ свога штаба. Истовремено по општевојној линији састављају се и други планови, као на пр.: план извиђања, план борбеног осигурања, план регруписавања и смене, итд. Паралелно с тим у штабовима родова војске разрађује се низ планова по питањима припрема и употребе родова војске у припремном периоду и у периоду извођења операције (боја).

Одлука општевојног команданта са допунским упутствима, одлуке команданата родова војске и изводи из планова претпостављене инстанције — претстављају основне и полазне елементе за разраду планова.

У суштини, ти планови претстављају даљу разраду и детаљизацију свих одлука у форми која може најпрактичније да послужи за руковођење трупама и за дејство штабова.

Штабови отпочињу разраду планова одмах после доношења претходних одлука општевојног команданта и команданата родова војске, не чекајући доношење коначних одлука на земљишту, јер претходне одлуке садрже довољно елемената за почетак тога рада. Основни разлог за отпочињање рада одмах после доношења претходних одлука лежи, углавном, у економији времена.

Утаначење, коректура и промене, које коначне одлуке на земљишту изазивају у односу на претходне одлуке, одмах се уносе у већ разрађене пројекте планова. Од тог момента планови се разрађују већ на основу коначно устаљених елемената. Сви планови (општи и по родовима) треба да буду завршени и потврђени од стране општевојног команданта до момента када треба да отпочне организација садејства на земљишту у претпостављеној инстанцији, којој општевојни командант треба да присуствује.

За разраду планова потребно је све више времена, уколико је виши степен јединице (инстанције), јер су планови обимнији уколико је јединаца виша¹).

Општевојни командант активно учествује у разради свих важнијих планова и то не само по општевојној линији, него и по линији родова војске.

Ако узмемо да припремни период траје приближно девет дана, онда се планови у претпостављеној инстанцији могу завршити приближно у оно време када потчињена инстанција отпочне са разрадом својих планова. То значи, да израда планова нормално отпочиње у моменту када изводи из планова претпостављеног стигну до потчињеног. Томе треба увек тежити при планирању организационог процеса, јер то у великој мери олакшава састављање планова. Ако је за припремни период дато више времена, онда изводи из планова могу стићи у потчињену инстанцију још раније, за време, па чак и пре почетка састављања реферата. То је свакако повољније за организациони процес потчињене инстанције, пошто тиме и реферати и претходна одлука добијају још солиднији и дефинитивнији карактер.

Међутим, претпостављена инстанција неће моћи таквим темпом да „потхрањује“ подацима своје потчињене инстанције ако има на располагању мање од нормално указаног времена. У таквом случају изводи из готових планова претпостављеног неће стићи у потчињене инстанције у моменту почетка израде њихових планова. Изводи из планова могу стићи у то

¹) Конкретан пример (не шаблон) види прилог шема број 1.

време само онда, ако командант претпостављене инстанције, у настојању да их потчињени добију на време, ненормално скрати време њихове израде. Пошто такво састављање планова на брзу руку иде на штету њихове солидности, сматрамо да тај метод не би требало препоручивати. Боље би било да претпостављена инстанција пошаље потчињенима извесне, већ усталене, податке који претстављају делове пуног извода, који ће се доставити тек онда када планови буду коначно готови. То још више намеће потребу активног учешћа општевојног команданта у разради свих основних планова, да би у току њихове разраде могао утврђивати извесне податке које треба доставити потчињеним инстанцијама пре потпуног завршетка планова.

Планови фиксирају, конкретизују и детаљишу читав низ питања садејства, које је општевојни командант лично утврдио на земљишту приликом командантског рекогносцирања. Усклађивање напора и дејства родова војске и елемената борбеног поретка, који треба да нађу свој одраз и у плановима употребе родова војске, не може се замислити без најтешњег садејства штабова по свим линијама за време разраде тих планова.

У првом реду потребно је да се успостави и одржи најтешњи контакт и садејство између штабова у оквиру одређене инстанције, тј. садејство између општевојног штаба који саставља оперативни (тактички) део плана операције (боја) и штабова родова војске који разрађују планове употребе родова војске, као и међусобно садејство штабова родова војске. Помоћу тог сталног контакта усклађују се и утачавају сва питања родова војске по циљу, месту и времену у вези са општим оперативним (тактичким) планом операције (боја), а исто тако и питања у вези са дејством другог или других родова војске.

Поред тога треба успоставити и одржавати контакт и садејство са штабовима суседних јединица (садејство штабова по хоризонталној линији) ради усклађивања и конкретизације свих питања садејства између суседних јединица, како по општевојној линији тако и по линијама родова војске.

Најзад, треба успоставити и одржавати контакт и садејство између штабова претпостављене и потчињене инстанције, како по општевојној линији тако и по линији родова војске (садејство штабова по вертикалној линији). То садејство нарочито је важно и неопходно тада, када потчињена инстанција не може на време и у целости да добије извод из плана претпостављеног, него те изводе добија по деловима.

и) Организација садејства на земљишту. У ранијим излагањима видели смо како су сва питања садејства постепено решавана и детаљисана у току целог процеса доношења одлуке и планирања операције (боја), чинећи најбитнији део, тј. срж целокупног организационог процеса припремног периода.

Општевојни командант лично, и уз помоћ штабова који садејствују међу собом, решавао је питања садејства, одлучивао о њима и спроводио њихово планирање. Сва су та питања морала наћи одраза у заповестима, наређењима и плановима до момента организације садејства на земљишту. У противном, та би документа била непотпуна и незадовољавајућа.

У чему се, после свега напред изложеног, састоји суштина изласка садејствујућих старешина на земљиште у циљу организације садејства?

Као што се из раније изложеног види, садејствујуће старешине су биле заједно последњи пут приликом командантског рекогносцирања општевојног команданта. Међутим, том приликом општевојни командант регулисао је међу садејствујућим старешинама само основна питања садејства, тј. она питања која по својој природи треба да добију свој израз у коначној одлуци и допунским наређењима општевојног команданта. После тога та су се питања садејства разрађивала и детаљисала у плановима. Општевојни командант је, додуше, руководио разрадом планова, утврдио их и тим самим утврдио и питања садејства која су планови конкретизовали. Но да ли је то довољно да сваки од садејствујућих старешина јасно разуме свој задатак у садејству свих родова и да сваки потчињени командант схвати своје место у садејству између елемената борбеног поретка? Свакако није довољно; потребно је да све садејствујуће старешине још једном, после разраде планова, заједно, на земљишту, разјасне своје задатке и дејство својих трупа у општем склопу садејства. Суштина поновног изласка на земљиште у циљу организације садејства, лежи дакле у томе, да садејствујуће старешине усвоје и провере све детаље свог задатка на земљишту, упознају детаље задатака других садејствујућих елемената и родова, схвате целину задатака и своје место у склопу садејствујућих елемената и родова. Тај циљ се постиже међусобним информисањем, објашњавањем, показивањем на земљишту и схватањем дејства свих трупа по појединим објектима, линијама и фазама боја.

Била би, с друге стране, заблуда мислити да се могу једино тим изласком регулисати сва питања организације садејства у припремном периоду. Као што смо видели, томе изласку на земљиште претходи читав процес доношења одлуке и планирања свих питања садејства. Овај излазак на земљиште органски се надовезује на све поменуте радње и претставља, у неку руку, круну раније предвиђеног и планираног садејства. Пошто овај излазак, у коначном облику, решава најважнији елеменат, тј. срж припремног периода, истовремено претставља и завршетак организационог рада одређене инстанције.

Из досада изложеног јасно се види колико би озбиљан пропуст био учињен ако се у организационом процесу припремног периода не би у свакој инстанцији предвидео такав поновни излазак на земљиште. Како би командант рода војске, на пример, у току борбе могао командовати својим родом, чије је дејство најтешње повезано са дејством других родова, ако не зна целину и детаље дејства других родова по истим објектима, на истим линијама и у истим временским периодима? Како би се могла саставити солидна и реална планска таблица боја, тога закључног документа садејства ешелона и родова, ако се на земљишту не утврде њени елементи, (који се не могу решити за време командантског рекогносцирања, тј. пре израде плана) и ако се они не провере помоћу директног, личног контакта на земљишту између садејствујућих старешина? Како би се, најзад, садејствујуће старешине у току боја могле користити планском таблицом боја, ослањајући се само на писано слово (које је у рату и поред најсавршеније формулације непотпуно), ако не би разумеле живу садржину, дух формулисаних захтева дејства и садејства, што једино могу да схвате помоћу директног међусобног, једновременог контакта свих садејствујућих старешина и то на земљи-

шту? Очигледно је да би све то, у савременим условима боја, било непотпуно и несолідно и могло би, у великој мери, да отежа руковођење борбом и ослаби општи успех боја. Зато није случајно да се томе изласку на земљиште придаје све већа важност у савременој литератури и да се организација садејства, напредо са командантским рекогносцирањем, сматра као најважнији елемент организационог процеса припремног периода. Због тога је јасно да поновни излазак на земљиште ради организације садејства треба да уђе и у праксу борбене обуке наших старешина и штабова приликом решавања задатака и ратних игара.

Из свега изложеног следи да треба подвући јасну разлику, како по суштини и садржају, тако и по месту и времену извођења, између ова два изласка на земљиште — командантског рекогносцирања (чији је циљ доношење коначне одлуке, укључујући ту и постављање основа садејства) и организације садејства на земљишту (које се изводи по завршетку свих планова).

Изједначавати те две радње претстављало би грешку и неразумевање процеса организације операције (боја). Тако исто било би погрешно мислити да се обе ове радње могу спојити у једну и изводити у исти мах, надовезујући их непосредно једну на другу. Уосталом, то је и немогуће, пошто између њих пада доста дуг период разраде планова, које није могуће разрадити ни пре командантског рекогносцирања, ни после организације садејства на земљишту.

Због тога у савременој литератури наилазимо на поставку да се командантско рекогносцирање и организација садејства на земљишту не могу обавити за један дан ни у једној инстанцији (закључно до стрељачког батаљона).

Ко, нормално, треба да учествује у организацији садејства на земљишту? Поред општевојног команданта, као минимум треба да учествују сви команданти родова војске, начелници основних одељења општевојног штаба и команданти потчињених општевојних јединица. Таква група (слична оној на командантском рекогносцирању) обезбедила би експедитивност у раду, маскирање и осигурање. Ако технички услови дозвољавају корисно присуство појединих официра штабова родова војске и команданата јединица или група родова војске непосредно потчињених општевојном команданту. Учешће команданата родова војске потчињене општевојне јединице, по нашем мишљењу није неопходно, а поред тога група би постала гломазна за рад и неподесна за маскирање и осигурање.

Какав рад и какву документацију треба завршити до почетка организације садејства на земљишту? Ти захтеви су овако формулисани у савременој литератури¹⁾: организација садејства на земљишту спроводи се тек онда када је извршено командантско рекогносцирање и коначно утачена одлука на земљишту; када су постављени задаци на земљишту непосредним извршиоцима; када су извршиоци спровели своја властита командантска рекогносцирања и донели своје коначне одлуке; када су разрађени општи план и посебни планови родова војске и извршилаца (упореди ово са шемама). Тек после овог претходног рада може се приступити реалној организацији садејства на земљишту. Због велике важности организације садејства

¹⁾ „Војна мисао”, 1945 г., бр. 12, стр. 29.

на земљишту, општевојни командант мора лично (а не његов заменик) да у њој учествује. Због тога општевојни командант лично учествује у два изласка на земљиште. У првом изласку он, са својим општим планом боја, учествује у организацији садејства више инстанције, а у другом изласку, са својим општим планом, изводи организацију садејства са својим командантима родова војске и потчињеним командантима општевојних јединица, од којих сваки учествује са својим плановима.

Како се поједини видови садејства, које познајемо у оперативној вештини и тактици, решавају у току ових изласака на земљишту, ако их посматрамо кроз рад једне одређене инстанције?

Питања садејства између суседа решавају се приликом првог изласка општевојног старешине, у коме општевојни командант учествује у организацији садејства у оквиру претпостављене инстанције. Без сумње, општевојни командант може да реши сва питања општевојног значаја приликом тог изласка. Припремљени оперативни (тактички) део плана операције (боја), који општевојни командант има уз себе, служи му као база за његов рад. Теже је са питањима која се односе на детаље родова војске. Овде интереси организације садејства долазе у сукоб са интересима гipкости групе за рекогносцирање и њеног маскирања. Ако се жртвују интереси гipкости и маскирања, учешће команданата родова војске у организацији садејства претпостављене инстанције обезбедило би солидно решавање свих детаља питања садејства између родова суседних јединица. Ако су питања садејства једног или неких родова између суседних јединица особито важна, (на пр.: питања артиљерије код пробоја утврђеног рејона, или инжињерије код форсирања реке), неминовно ћемо морати учинити изузетак од раније изложеног принципа (приказаног на шемама) и привући на организацију садејства претпостављене инстанције једног или неколико команданата родова. Ако таква неопходност није нарочито оштро постављена, општевојни командант може сам да реши та питања, који код себе има израђене планове употребе појединих родова војске. Одавде произлази потреба да општевојни командант буде солидно информисан о планирању, које се врши у штабовима родова војске.

Питања садејства између ешелона борбеног поретка, између главне и помоћне групације, тј. питање садејства између елемената борбеног поретка по фронту и по дубини, решавају се приликом другог изласка на земљиште, који општевојни командант, уз присуство својих команданата родова војске, организује са командантима потчињених јединица. Питања садејства између потчињених општевојних јединица, као елемената борбеног поретка одређене инстанције, могу се без тешкоће решити по својој општевојној линији. То нам обезбеђује присуство команданата потчињених јединица. Међутим, тешкоће наступају у организацији садејства по линији родова. Те се тешкоће решавају на већ изложени начин, пошто се то питање, посматрано са потчињене инстанције, своди на једно те исто. Потребно је напоменути и питање садејства таквих елемената борбеног поретка, као што су разне јединице и групе родова које су непосредно потчињене општевојном команданту, на пример: АГ, ПААГ, ППТР, ТР, ПОЗ. Нормално, садејство тих јединица и група са општевојним јединицама и њихово међусобно садејство организује општевојни командант са командантима родова, те тако прису-

ство команданата тих јединица и групе није неопходно потребно. Али, ако један или неколико тих елемената у претстојећој операцији (боју) врши особито важан и одговоран задатак, онда ће бити потребно да њихови команданти лично присуствују на организацији садејства.

Питање организације садејства између родова војске у оквиру одређене инстанције обезбеђено је обавезним и личним присуством свих команданата родова одређене инстанције, који су до тог момента већ припремили и оформили своје планове употребе родова војске. Овај рад претставља најопсежнији и најкомпликованији део организације садејства на земљишту.

Преостаје нам још организација садејства у оквиру сваког рода војске. И по питању овога вида садејства, као и по питањима других видова, у одлукама и плановима команданата родова постављени су основи и планирана су сва та питања још пре конкретне организације садејства на земљишту. Јасно је да се, после тог претходног рада на КМ, мора спровести организација садејства и на земљишту, а у неким случајевима (на пример у авијацији) барем по карти. Очигледно је да такво садејство треба организовати: у артиљерији — између арт. група, појединих артиљериских јединица и појединих служби; у тенковским механизованим јединицама — између ешелона тенкова (ако их има), између средњих и тешких тенкова, између тенкова и самоходне артиљерије, између тенкова и њихових формационих делова других родова и служби; у авијацији између појединих родова авијације, итд. Та питања се не би могла решити приликом организације садејства између родова војске, пошто су тамо, начелно, присутни само команданти родова без учешћа старешина својих јединица, служби и родова у њиховом органском саставу. Према томе, неопходно је потребно да се предвиди посебан излазак на земљиште команданата родова у циљу организације садејства у оквиру свога рода војске. За такав излазак треба наћи потребно време и њега треба унапред планирати. Пошто организација овог вида садејства произлази и треба да се заснива на организацији садејства међу ешелонима и родовима војске, природно је да његову организацију треба планирати после организације садејства међу ешелонима и родовима војске. Нормално би било да се та два вида садејства организују непосредно један после другог. На пример: ако је за организацију садејства унутар одређене инстанције запланиран један дан, онда се последњих неколико часова дана дају за тај вид садејства. Пожељно је да организацији тог вида садејства присуствују и команданти родова потчињене општевојне јединице.

Тако би се, по нашем мишљењу, на најнормалнији и најефикаснији начин организовали сви видови садејства.

Међутим, погрешно би било сматрати да се ови видови садејства организују одвојено, изоловано један од другог у радном процесу организације садејства. У стварности — они и не постоје у изолованом, чистом виду, већ се међусобно условљавају, преплићу и улазе један у други. Зато се, практично, на једној истој тачки, једновремено решавају многа питања која улазе у домен разних видова садејства.

Ми смо већ у ранијем излагању видели колику важност за нормално одвијање и успех командантског рекогносцирања претставља његово брижљиво претходно планирање које се оформљује у облику плана командант-

ског рекогносцирања. Зато мислимо да треба на слични начин припремити и планирати и организацију садејства на земљишту. Без таквог планирања спровођење организације садејства добило би неорганизован и импровизиран карактер, који не би пружао гаранцију за успех. Због тога изласку на земљиште треба да претходи израда „плана извођења организације садејства на земљишту”. Тај план треба да има, углавном, исту форму као и план командантског рекогносцирања. Он би такође предвиђао: састав група и њихов општи задатак, радне тачке, правце кретања и време рада, време и место састанака са појединим учесницима групе и, најважнији део, конкретна питања садејства, која би се решавала на појединим радним тачкама. Изводе из плана требало би благовремено доставити учесницима. Тај план саставља начелник штаба, а командант га одобрава. И родови војске требало би да састављају такве планове за организацију садејства у оквиру родова.

Колико времена треба за извођење организације садејства на земљишту? У савременој литератури наилазимо на разна гледишта. Углавном сва се слажу да у нижим јединицама (сб, сп) треба по један, а у вишим (сд, ск, А) и по два дана. Ми сматрамо да то у целости зависи од дужине трајања припремног периода. Ако, на пример, припремни период траје 9 дана, као што смо ми узели, онда је за јединице од сб до сд тешко дати више времена од пола дана, а ск и армији више од једног дана. Ако припремни период траје дуже, онда се може јединицама од сб до сд дати по један, а ск и армији по два дана. Ако се има времена на расположењу, веома је погодно да се пре организације садејства на земљишту са истим групама претходно прораде иста питања по карти или на рељефу. За то се може користити и ноћ. Организација садејства на земљишту, у том случају, биће много солиднија и ефикаснија. Таква прорада питања садејства по картама или на рељефу има и ту предност, што на њој може учествовати већи број старешина, тако да ће касније и мањи број учесника моћи ефикасније да решава питања на земљишту. Међутим, прорада тих питања по карти или на рељефу не може и не сме да замени организацију садејства на земљишту. И за ову форму организације садејства претходно треба да се створе они услови који су наведени за организацију садејства на земљишту, а нарочито је важно да се припреме сви потребни планови. Ако нема довољно времена на расположењу, онда је природно да оваква форма организације садејства треба да отпадне.

Треба да одговоримо још и на питање: да ли се и колико, приликом организације садејства на земљишту, могу уносити допуне или вршити исправке у плановима? Ако су одлукама правилно постављене основе садејства и ако су тесним садејством штабова ове основе правилно разрађене и детаљисане у плановима, онда не би било никакве потребе за коректуром планова приликом организације садејства; евентуалне допуне могле би се односити на круг питања која не би мењала принципијелне поставке и основне прорачуне у плановима. Али, ако се на организацији садејства уочи да су нека питања садејства у плановима неправилно постављена, или, другим речима, да се планирање једног рода кося са планирањем другог рода војске по објектима, линијама и времену, или су, на пример, нека питања дејства одређеног рода непотпуно запланирана и не употпуњују у довољној мери целокупну слику садејства свих родова, онда треба такве планове, по-

сле организације садејства, исправити и допунити. За такве коректуре и допуне све инстанције имају времена (види шеме). При томе треба имати у виду да свака битна коректура или допуна у плановима изазива измене у плановима свих потчињених инстанција. Због тога, такве допуне треба хитно доставити потчињеним инстанцијама, како би их унеле у своје планове пре почетка њихове организације садејства на земљишту. На тај начин, приликом организације садејства на земљишту, уношењем евентуалних коректура и допуна, дефинитивно се утначавају планови сопствене инстанције и потврђују планови потчињених инстанција.

ј) **Планска таблица боја.** Планска таблица боја је типични документ садејства. Она је у исто време и закључни документ периода планирања општевојног карактера. Иако планској табlici претходи детаљан рад на планирању употребе свих родова војске и организација садејства на земљишту, ипак, њено састављање није једноставно, јер њено оформљење изискује детаљан и обиман напор општевојног штаба уз директно садејство свих штабова и родова војске.

Планска таблица боја може да се састави тек после организације садејства на земљишту. Она у суштини и не претставља ништа друго до накнадну писмену формулацију свих питања садејстава, која су на земљишту већ била решена приликом организације садејства. Само претходна обрада и провера свих питања садејства на земљишту може да пружи коначне и сигурне податке за планску таблицу боја. Само тако израђена планска таблица може да послужи као руководство за дејство трупа у току боја и да се достави потчињеним јединицама.

Погрешно је мислити да се планска таблица боја може саставити на основу планова, без претходне обраде свих питања садејства на земљишту. Још би било погрешније мислити да се она саставља пре разраде планова (и општег и по родовима), односно, да планови произлазе из планске таблице боја, јер за планове се не црпу неопходни подаци о садејству из планске таблице, већ из одлука општевојног команданта и команданата родова војске. Исто тако било би погрешно сматрати да се планска таблица саставља механички, преписивањем података из планова.

Планска таблица боја не може обухватити сва питања која су се утначавала приликом организације садејства на земљишту. Да не би била пренатрпана и непрегледна, у њу се уносе само основни, битни елементи дејства трупа. Сва остала утначавања уносе се накнадно у планове. Она се саставља детаљно само за период пробоја тактичке дубине непријатељске одбране, док се за борбу у дубини постављају само принципијелни основи. Као што се приликом организације садејства на земљишту, питања садејства не обрађују по појединим родовима на сву дубину, него по објектима, линијама и времену (етапама) кроз све родове војске и елементе борбеног поретка, тако се исто формулишу питања садејства и у планској табlici боја.

Планској табlici обавезно се додаје и таблица сигнала, по којима ће се трупе у току боја најкраћим путем споразумевати по основним питањима садејства.

Планска таблица боја доставља се у изводу потчињеним општевојним командантима. На основу своје организације садејства на земљишту и

на основу извода из планске таблице боја претпостављене инстанције, потчињени општевојни команданти састављају своју планску таблицу, понављајући у њој извесне заједничке податке из таблице претпостављеног команданта и конкретизујући на основу својих података поједине елементе у оквиру своје јединице.

Планска таблица боја саставља се почевши од армије до стрељачке дивизије закључно. Ако се има времена саставља се и у стрељачком пуку. У противном случају, у стрељачком пуку планску таблицу замењује шема садејства, која није ништа друго до шематски приказ планске таблице боја. Она се не саставља у стрељачком батаљону већ је замењује лични договор садејствујућих старешина који бележе поједине податке у своје личне бележнице.

3 — Контрола и помоћ

Контрола и помоћ су веома важан и битан саставни део организационог процеса припремног периода. Контрола и помоћ провлаче се кроз цео припремни период и обухватају све радње од почетка до краја, и све јединице од највише до најниже. Контролу и помоћ организује начелник штаба, под директним руководством команданата, а спроводе их команданти и начелници општевојне инстанције и родова војске као и за то одређени официри штаба.

Контрола и помоћ у оквиру одређене командне инстанције треба, као најважније, поред осталог да утврде:

- да ли је штаб благовремено разрадио и доставио потчињеним јединицама претходна наређења;
  - да ли су штабови родова војске правилно схватили упутства за припрему реферата и да ли ће реферати на време бити поднети;
  - да ли је штаб у вези донете претходне одлуке издао потребна наређења која произлазе из одлуке и допунских упутстава;
  - да ли су команданти родова војске донели правилне претходне одлуке и њихови штабови издали потребна наређења, која из њих произлазе;
  - да ли је правилно састављен план командантског рекогносцирања и да ли је учесницима достављен на време;
  - да ли је борбена заповест правилно састављена и на време у изводу достављена извршиоцима;
  - да ли су правилно донете коначне одлуке и да ли су правилно и на време издате борбене заповести или наређења команданата родова војске;
  - да ли се правилно састављају планови (општевојни и по родовима војске);
  - да ли је правилно организована и спроведена организација садејства у оквиру родова војске на земљишту;
  - да ли је планска таблица боја правилно састављена и на време достављена извршиоцима.
- Најважнија питања по којима се врши контрола и помоћ у нижим инстанцијама била би следећа:
- да ли је потчињени командант донео правилну претходну одлуку и издао на основу ње правилна конкретна наређења;

— да ли су потчињени општевојни команданти и команданти родова војске донели правилне коначне одлуке и издали правилне борбене запознати и наређења;

— да ли је потчињена инстанција разрадила правилне планове;

— да ли су потчињени правилно спровели своју организацију садејства на земљишту;

— да ли су потчињене инстанције правилно формулисале своје планске таблице боја.

Ми смо овде набројали најважнији круг само оних питања која су директно везана за организациони процес припремног периода. Поред ових питања контрола и помоћ обухвата и низ других, као што су: организација извиђања, организација борбеног осигурања, прегруписавања и смена, обука група и штабова, материјално обезбеђење, готовост за наступање, итд.

4 — Закључак о изложеној варијанти

Ми смо овде изложили основне карактеристике појединих елемената организационог рада команданата и штабова и показали њихово место у њиховој међусобној условљености и целини. Приказали смо те елементе на конкретном примеру армиске наступне операције и графички их показали на шеми, узимајући средње време од 9 дана. Да би ствар што више упростили, обрадили смо тај процес под претпоставком да се све мере прегруписавања и концентрације снага и средстава могу исто тако обавити за тих 9 дана и да оне не утичу на рад команданата и штабова, то значи, да се пократи група врше (као што је то обично случај) пре, односно упоредо, са нормалним развијањем организационог рада у штабовима. Природно, да је то само једна могућа варијанта по којој припрема операције (боја) може да се спроведе за 9 дана и да је могуће те исте елементе груписати по инстанцијама на друге начине, а да се постигне приближно исти ефекат.

Из изложене варијанте се види:

1) Поједине команде, обзиром на степен инстанције, добијају разне периоде времена за свој унутрашњи организациони рад: армија 6 дана, стрељачки корпус 5 дана, стрељачка дивизија 4 дана, стрељачки пук и стрељачки батаљон по 3 дана (односно узето за цео припремни период: армија 9 дана, ск 7 дана, сд 5 дана, сп 4 дана, сб 3 дана). Исто тако се прогресивно смањује време одређено за поједине радње (за подношење реферата, реконосирање, израду планова, организацију садејства).

2) Потчињена инстанција укључује се у организациони рад довољно рано, тако да може обавити свој организациони процес, а да се онемогући деконспирирање операције, а и довољно касно, да би могла отпочети рад користећи коначне податке претпостављене инстанције (коначне одлуке).

3) Читав организациони рад одређене инстанције у тесној је зависности од процеса који се одвија у препостављеној инстанцији и истовремено сâм условљава тај процес у потчињеним инстанцијама, имајући са свима њима низ додирних тачака и заједничких радњи. Та чињеница условљава потребу што веће централизације у планирању организационог рада у нижим инстанцијама.

4) Нарочито рељефно се види најтешња међусобна зависност између организационог рада по оштевојној линији и по линији родова војске, што изискује потребу за централизованим планирањем организационог рада у свим родовима од стране општевојног команданта и његовог штаба.

5) Особита потреба за централизованим планирањем појављује се за оне радње које морају бити извршене на земљишту (командантска рекогносцирања и организација садејства) због тога, што је њихово планирање везано за светло време и зато што у њима учествују по две командне инстанције.

6) Изложени систем даје организационом раду потчињених инстанција печат солидности, који онемогућује лутања, коректуре и сложене измене у већ извршеном раду као и низ других компликација, јер потчињена инстанција почиње свој рад на дефинитивно устаљеној и детаљисаној коначној одлуци; реферисање се врши на основу већ саслушане командантове замисли; одлуке општевојног команданта почивају на коначним одлукама претпостављеног; одлуке (претходне и коначне) команданата родова извиру из већ донетих одлука општевојног команданта; командантска рекогносцирања родова војске заснивају се на већ извршеним општевојним рекогносцирањима, а рекогносцирања потчињених надовезују се на већ извршеним рекогносцирањима (општевојним и по родовима) претпостављене инстанције; планови потчињених произлазе на основу израђених планова претпостављеног; организација садејства потчињених произлази из већ извршених организација садејства претпостављених; организација садејства у оквиру рода војске врши се на основу већ спроведене организације садејства између родова; планске таблице боја формулишу се на основу већ достављених извода из планске таблице претпостављене инстанције. У таквом систему централизованог руковођења припремним организационим радовима омогућава се спровођење у живот јединствене мисли и воље од највише до најнижих инстанција, онемогућавају се неспоразуми и неслагања, а истовремено се гарантује широка, стваралачка иницијатива у конкретизацији те мисли и воље од стране потчињених.

7) Распоред и груписање појединих елемената у изложеном систему (приказаном у првој варијанти од 9 дана) не претставља једино могуће и једино правилно решење тог питања. Могу се лако извести и многе друге комбинације које ће задовољити све или главне принципе који су напред изложени. Те разне комбинације могу бити потребне ради многобројних чиниоца, који у сваком конкретном примеру могу уносити извесну специфичност у организациони рад. Такви чиниоци могу бити: посебни услови рада и оспособљеност појединих команди; прегруписавања, претходна борбена дејства трупа у припремном периоду; противдејства непријатељских сувоzemних снага и авијације; зимско доба које осетно смањује дужину светлог времена; разни услови видљивости, нарочито магла итд. Према томе, приказано решење не претставља никакав шаблон, већ једно од могућих решења које је, по нашем мишљењу, најтипичније, принципијелно.

5 — Организациони рад у дужем и краћем припремном периоду

Организациони рад у припремном периоду анализирали смо на једном произвољно узетом примеру од 9 дана, сматрајући да је то један од

просечних, нормалних, типичних и тиме најпоучнијих случајева. Међутим, приказани систем био би слаб и неупотребљив и не би био никоме потребан ако би важио само за тај случај. Жива пракса, која ће дати многобројне друге случајеве, тражи организационе принципе који се еластично могу применити у свакој конкретној ситуацији.

Зато се поставља питање: да ли се и у којој мери изложени принципи могу применити у случају краћег или дужег припремног периода и које су специфичности тог система у тим случајевима?

Сматрамо да се овај систем може употребити у свим временским границама припремног периода нашег вида операције (наступна операција армије са пробојем непријатељске позиционе одбране на средње испресецаном земљишту), који може да траје од 5 до 15, па и више дана.

Да видимо најпре како би изгледао организациони рад ако би припремни период дуже трајао, на пример 14 дана¹⁾:

1) Свака инстанција могла би да добије више времена за припремни период (на пример: армија 14 дана, ск 12 дана, сд 10 дана), односно више времена за организациони процес у оквиру своје инстанције (на пример: армија 8 дана, ск 8 дана, сд 7 дана). Поред тога, стрељачки пук могао би да добије 8, а стрељачки батаљон 7 дана за припремни период. Међутим, сматрамо да инстанцијама нижим од пука не би требало додељивати толико времена због тога, прво, што тим инстанцијама није потребно толико времена за обављање организационих радова; друго, што би стрељачки пукови једва могли да обаве своје организационе радње које су већином везане за рад на земљишту, а често их не би ни могли обавити, пошто у то време вероватно још не би било извршено прегруписавање к њиховим отесцима фронта; и, треће, што није целисходно да се ниже инстанције од пука тако рано укључују у организациони процес да се не би компромитовала тајност операције. По нашем мишљењу довољно је да се стрељачки пук укључи на 5 до 6 дана пре почетка операције, додељујући му, на тај начин, доста дуго време за припремни период.

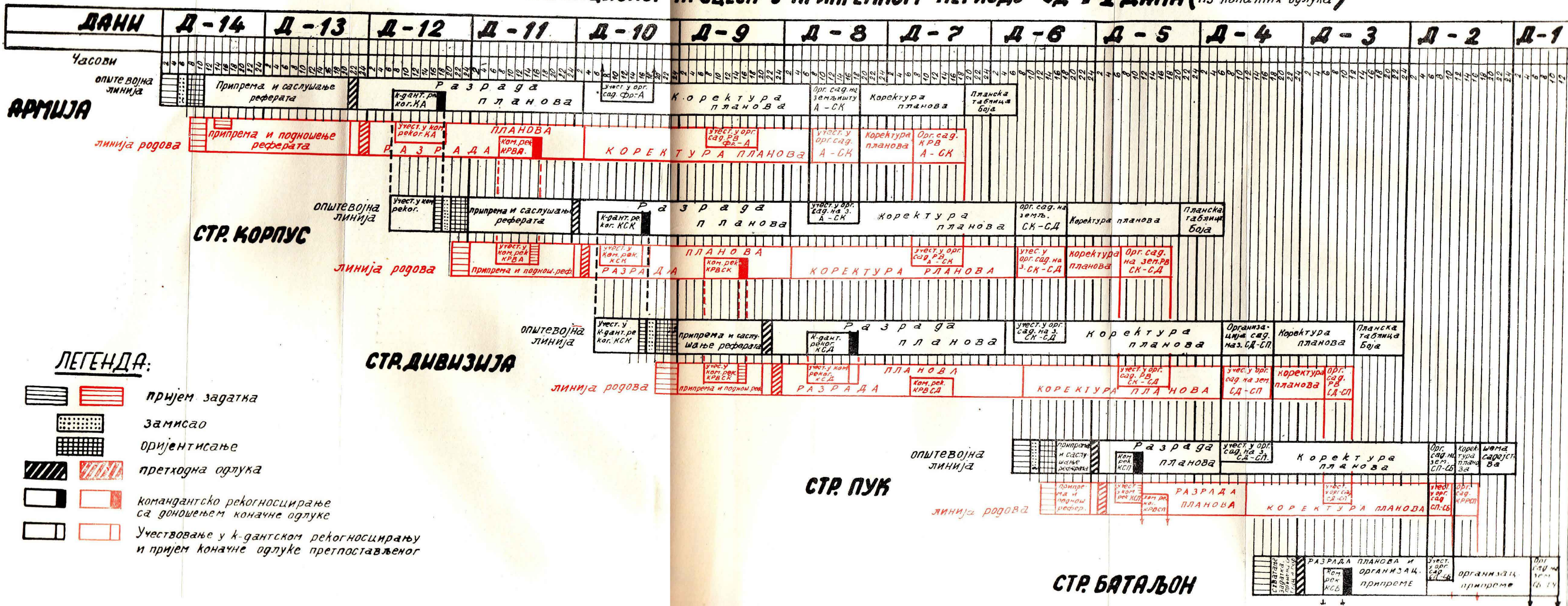
2) Све инстанције, зависне од њиховог степена, могу добити више времена за извођење појединих радњи и тиме повећати солидност своје припреме. На пример: може се продужити време за припрему и подношење реферата; за командантска рекогносцирања (општевојне и по родовима војске) у вишим јединицама могу се дати по два уместо по један дан; за израду планова такође се могу дати по два уместо по један дан; за организацију садејства у вишим јединицама могу се дати по два уместо по један дан (један по општевојној линији, други по линији родова војске), а у нижим јединицама по један уместо по пола дана.

3) Што се више проширује време за припремни период, то се мање осећа потреба да се потчињена инстанција укључује у организациони процес на командантском рекогносцирању претпостављене инстанције. Потчињена инстанција може се укључити (као што је у нашој варијанти показано на примеру стрељачког пука) на коначну одлуку и после спроведеног ко-

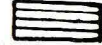

¹⁾ Прилог шема бр. 2 где је изложена једна од могућих варијаната од 14 дана.

ВАРИЈАНТА ОРГАНИЗАЦИОНОГ ПРОЦЕСА У ПРИПРЕМНОМ ПЕРИОДУ ОД 14 ДАНА (Из коначних одлука)

ЛЕГЕНДА:

-   пријем задатка
- замисао
- оријентисање
- претходна одлука
-   командантско рекогносцирање са доношењем коначне одлуке
-   Учествовање у k-дантском рекогносцирању и пријем коначне одлуке претпостављеног

мандантског рекогносцирања. У ту сврху командант претпостављене инстанције позива команданта потчињене инстанције на земљиште у време које је предвиђено за њихово укључивање, даје им задатак и предаје им борбену заповест, или то обавља на своме командном месту. На тај се начин потчињена инстанција укључује у организациони процес у још повољнијим условима, пошто је, у том случају, претпостављена инстанција већ завршила или је бар у току завршавања израде својих планова.

У случају да нам на расположењу за припремни период стоји још дужи време (15 дана и више) могла би се препоручити следећа варијанта: армији, као главној планирајућој инстанцији, доделити више дана (9 до 10, па и више); завршити потпуно планирање и стрељачки корпус укључити тек онда када сви планови буду потпуно завршени. Разумљиво је да се овим постиже највећа солидност у раду потчињених инстанција.

Према изнетим принципима можемо да израдимо шему организационог процеса и за свако друго трајање припремног периода, тј. за трајање од 9 до 14 и више од 14 дана.

Исто тако без тешкоћа можемо да израдимо шеме организационог процеса и за случајеве када припремни период траје мање од 9 дана. То ћемо показати на примеру трајања припремног периода од 6 дана (које се може свести и на 5 дана ако се убрза процес доношења претходне одлуке од стране команданта армије). Из приказаног примера на шеми број 3 види се да и у том случају све инстанције могу да обаве своје радње следећи истим организационим принципима.

Какве се специфичности појављују у случају таквог скраћивања?

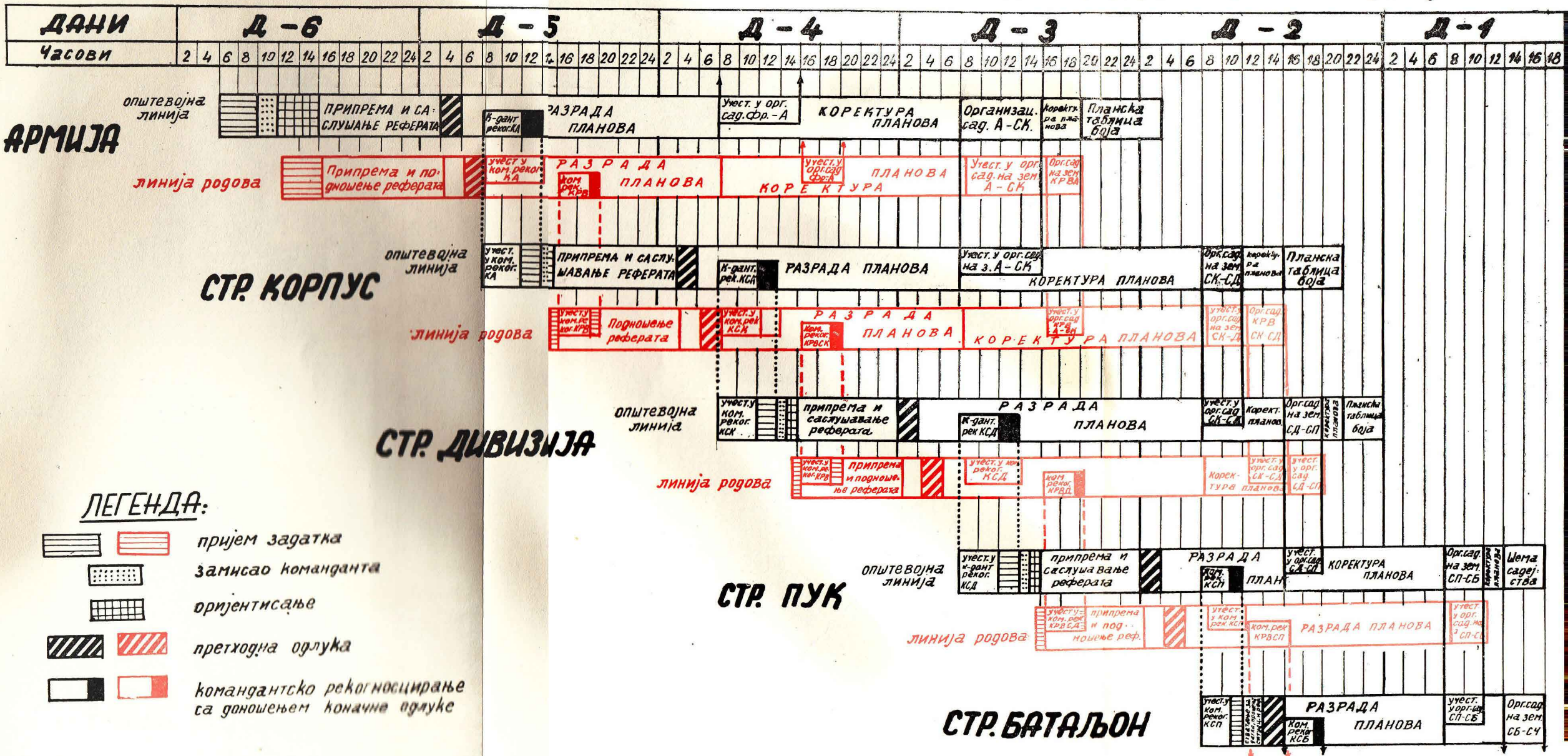
1) Све инстанције добијају, сразмерно своме степену, мање времена за припремни рад и за свој организациони процес. То време ипак не прелази оне границе које су потврђене искуством и уобичајене у нашој пракси борбене обуке (на пример: сд 4 дана, сп 3 дана, сб 2 дана). Због тога, да би се потчињенима створило што више времена, сви се постепено укључују у командантска рекогносцирања претпостављеног. Та чињеница омогућава да и у условима најкраћег припремног периода сачувамо елемент солидности, који произлази из метода укључивања у коначне одлуке и планове претпостављеног (и по општевојној линији и по линији родова).

2) За сваку радњу, у свакој инстанцији, смањује се време које ипак не прелази онај минимум који је неопходно потребан за обављање појединих радњи.

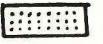

3) Обављање свих сложених и многобројних радњи у тако релативно кратком времену тражи од команданата и штабова максималну брзину и експедитивност у обављању послова, а особито правовремену и стриктну организацију оних излазака на земљиште у којима учествују по две командне инстанције. Овде се истиче важност тачног и хитног прорачуна времена од стране команданта у циљу одређивања потребног времена и рокова за најважније радње.

Скраћивање припремног периода у оквиру армије на 5 дана претставља крајњу границу до које можемо ићи у том скраћивању. Тај закључ-

ВАРИЈАНТА ОРГАНИЗАЦИОНОГ ПРОЦЕСА У ПРИПРЕМНОМ ПЕРИОДУ ОД 6 ДАНА (Из коначних одлука)

ЛЕГЕНДА:

-   пријем задатка
- замисао команданта
- оријентисање
-   претходна одлука
-   командантско рекогносцирање са доношењем коначне одлуке

чак, до кога смо дошли теоретским путем, у потпуности се подудара и са ратним искуством. Наиме, према ратном искуству доња граница за припремни период армиске наступне операције на позициону одбрану износи 5 дана.

На крају, да не би оставили утисак да армија не може припремити наступну операцију за краће време од 5 дана, дотаћи ћемо се у општим цртама и тог питања, иако његова детаљна обрада не улази у оквир нашег чланка.

Даље квантитативно скраћивање припремног периода у односу на ову границу повлачи за собом и крупне квалитативне промене.

Припрема за мање од 5 дана, која у нашој литератури носи назив „скраћена припрема“, не односи се више на вид наступне операције армије са пробојем позиционе одбране, већ на наступну операцију на одбрану коју је непријатељ организовао на брзу руку, или на непријатеља који води маневарску одбрану. Наступање на такву одбрану не изискује више организациони процес са истим степеном детаљизације, са истим бројем и редоследом радњи, са истим карактером и обимом докумената као при наступању на позициону одбрану. Значи, да су квалитативне промене, у овом организационом процесу, у сагласности са промењеним карактером операције и скраћеним трајањем њене припреме.

У чему се састоји суштина ових промена у карактеру и редоследу појединих радњи?

1) Командант одређене инстанције, после пријема свог задатка, оријентише по скраћеном поступку свој штаб и команданте родова војске, са слушава реферат начелника штаба, који се претходно споразумео са командантима родова војске, и одмах после тога доноси своју претходну одлуку (на један до три часа после пријема задатка).

2) На основу претходне одлуке команданти родова спремају своје планове за употребу родова војске, односно оне основне прорачуне, који су најнеопходнији за руковођење трупама и управљање ватром. Општи део плана операције (боја) не саставља се.

3) Претходна одлука саопштава се командантима потчињених општевојних јединица, који на основу ње отпочињу исти организациони процес.

4) Командант одређене инстанције, после завршетка планова, спроводи своје командантско рекогносцирање на коме доноси своју коначну одлуку, проверава и потврђује све израђене планове и потврђује на земљишту претходне одлуке потчињених команданата општевојних јединица.

5) После потврде својих претходних одлука команданти потчињених јединица спровode своја командантско рекогносцирања са истим задацима.

6) Када је завршено командантско рекогносцирање потчињене инстанције, претпостављена инстанција спроводи своју организацију садејства на земљишту уз присуство потчињених инстанција.

7) Команданти родова војске обављају своје радове паралелно са радовима општевојног штаба. Овде се исто тако истиче потреба за прецизним (иако хитним) планирањем разних излазака на земљиште, како би се тајност операције и у овим условима сачувала.

8) На тај начин три до четири инстанције (од армије до стрељачке дивизије, евентуално и пука) могу обавити свој организациони процес за 24 часа, то јест, ако га обављају од увече једног до увече другог дана. Следећи један или два дана дају се за исти процес стрељачком пуку и батаљону. Тим скраћеним методом, који одговара степену готовости непријатељске одбране, све инстанције могу завршити свој рад за два до три дана.

6 — Кратак осврт на варијанту организационог процеса из претходне одлуке

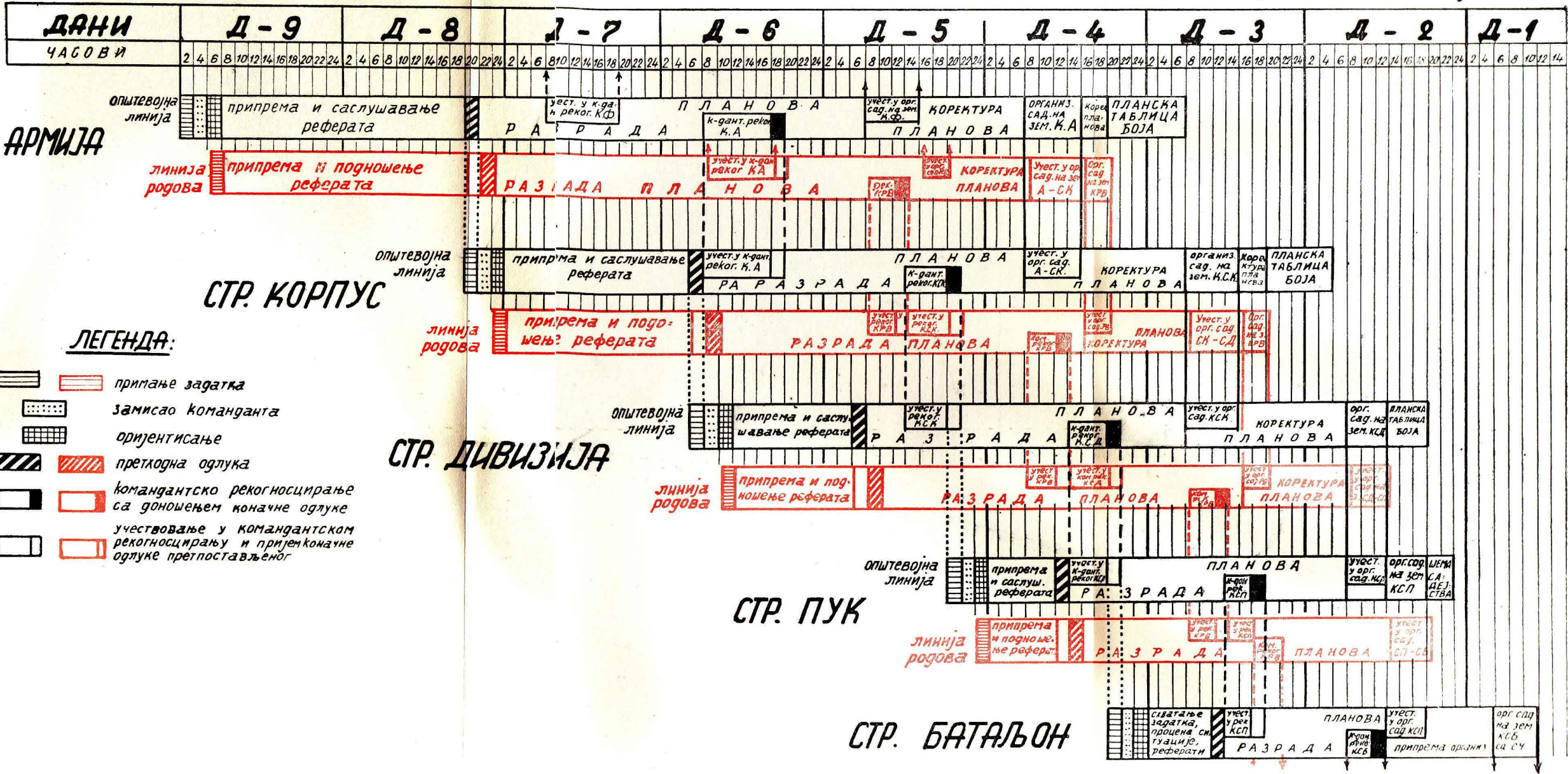
Ову варијанту често срећемо у нашој борбеној обуци, нарочито на ратним играма. На ову варијанту наводи нас у првом реду једна примамљива практичка методска страна овог система, наиме, то што се играјућа потчињена инстанција може брже укључити у игру.

Ако оставимо по страни ову чисто методску практичну страну, шта се жели постићи укључивањем потчињеног на претходну одлуку претпостављеног? Жели се постићи то, да потчињени дође на командантско рекогносцирање претпостављеног не само у циљу примања задатка, као што је то у нашој првој варијанти, него и у циљу реферисања своје претходне одлуке, коју би претпостављени том приликом потврдио. Жели се, дакле, да се командантском рекогносцирању припишу други задаци, тј. доношење коначне одлуке и потврђивање претходне одлуке потчињеног. Ако се укључивањем на претходну одлуку не би тражило од потчињеног да заврши свој процес доношења претходне одлуке пре но што почне командантско рекогносцирање његовог претпостављеног команданта, онда његово укључивање не би имало апсолутно никакав смисао, већ би га било боље укључити на коначну одлуку, тј. радити по нашој првој варијанти.

Каква је карактеристика овог ситема који је доследно спроведен од највише до најниже инстанције? Које су његове добре и лоше стране? Анализираћемо тај систем на истој армијској наступној операцији за коју смо такође узели да припремни период траје 9 дана (прилог шема бр. 4). За поједине радње одређивали смо приближно (уколико је то могуће) исто време. Настојали смо да организациони процес појединих инстанција буде испуњен за све време решавањем појединих радњи, како не би долазило до неприродних пауза у којима инстанције не би биле ангажоване решавањем одређеног посла.

1) Укључивањем потчињених инстанција на претходне одлуке потчињени се рано укључују у процес припреме. У нашем просечном трајању припремног периода од 9 дана, то се много не разликује од прве варијанте — значи, то би још било нормално. Али, чим припремни период траје више, на пр. 15 дана, такво укључивање било би неприродно, јер би се стрељачки батаљон укључио 10—11 дана пре почетка операције. То не би било ни целисходно: прво, због тога што би тиме грубо кршили принцип тајности припреме; друго, што стрељачком батаљону није уопште потребно толико времена за припрему; треће, што би то у пракси било једва изводљиво јер је припрема нижих старешина везана за њихово земљиште, а велики део тих команданата ће се у то време налазити још далеко од својих отсека фронта; и, четврто, због тога што доцније утаначавање претходних одлука на ко-

ВАРИЈАНТА ОРГАНИЗАЦИОНОГ ПРОЦЕСА У ПРИПРЕМНОМ ПЕРИОДУ ОД 9 ДАНА (Из претходних одлука)

ЛЕГЕНДА:

- примане задатка
- замисао команданта
- оријентисање
- претходна одлука
- командантско рекогносцирање са доношењем коначне одлуке
- учествовање у командантском рекогносцирању и пријем коначне одлуке претпостављеног

СТР. БАТАЈОН

мандантском рекогносцирању може да изазове у вишим само незнатне, а у нижим јединицама чак и принципијелне измене, које могу на тај начин сав њихов обављени рад да доведу у питање. Овај би систем имао више оправдања кад би армија имала мање времена за припрему, на пр. 5—6 дана. Међутим, треба одмах напоменути да се и за то време може, као што смо већ показали, да изврши организациони процес путем укључивања потчињених у коначне одлуке, чиме можемо постићи много већу солидност у припреми.

2) Укључивањем на претходне одлуке потчињени почињу свој рад на основу података који немају коначни, дефинитивни карактер. На командантском рекогносцирању ти се подаци утачувају, надопуњују, а по потреби донекле и мењају, те се на тај начин у обављени рад потчињеног уноси накнадно низ нових елемената. Ти нови елементи могу умногоме да промене поставке потчињеног у моменту кад је цела команда већ развила свој рад и кад су се чак и њој потчињене инстанције већ укључиле у организациони процес. Ево како то изгледа по нашој варијанти: командант армије је тек увече Д-6 донео и објавио своју коначну одлуку, команданти корпуса већ су отпочели састављање реферата, чији је већи део у то време већ готов, а команданти дивизија су већ од јутра Д-6 отпочели са својим радом. Јасно је да свака измена команданта армије на командантском рекогносцирању може да изазове далекосежне измене у стрељачком корпусу и дивизији (која већ доноси одлуке о задацима стрељачких пукова), и да низ обављених радова учини беспредметним. Ако би пак сматрали да командантско рекогносцирање не може да унесе никаквих битних измена и утачувања у претходну одлуку, онда би тиме брисали разлику између претходне и коначне одлуке, те би се поставило и питање да ли су командантска рекогносцирања уопште потребна. А ми знамо из праксе да претходна одлука по карти ниуком случају не може да замени оно што се касније може одлучити на земљишту.

3) Ако тражимо да на командантском рекогносцирању одређене инстанције присуствује потчињени, који је већ донео своју претходну одлуку, онда потчињени обавезно мора запланирати два изласка на земљиште: први, ради учешћа у рекогносцирању претпостављене инстанције и, други, ради спровођења свог сопственог рекогносцирања уз учешће своје потчињене инстанције. Сједињавање оба изласка на земљиште у један излазак очигледно је неприхватљиво, пошто потчињени исто тако, полазећи од претходне одлуке, мора имати времена за доношење своје одлуке. С друге стране, ако би ишли доследно том линијом по свим инстанцијама, дошли бисмо до тога да све инстанције врше рекогносцирање у један исти дан. Та мера је неизбежна онда када армија има један — два дана за припрему, али је неприхватљива у нормалним условима.

4) По том систему командант одређене инстанције увек мора да предвиди између доношења своје претходне одлуке и свог команданског рекогносцирања одређени размак времена које даје на расположење потчињенима за њихов процес доношења одлуке, да би они могли присуствовати рекогносцирању са својим претходним одлукама. Истина, тај размак времена не остаје за одређену инстанцију неискоришћен, пошто у то време може присуствовати на рекогносцирању претпостављене инстанције. Али какав ути-

цај има тај размак времена за одређену инстанцију? Тај размак времена штетно утиче у томе, што командант одређене инстанције врло касно доноси своју коначну одлуку (а команданти родова још касније). У то време већи део планирања у тој инстанцији скоро је завршен, односно треба да је завршен толико, да се изводи из планова могу доставити потчињеним, који су у то време већ почели са састављањем својих планова. Очигледно је да би свака измена или допуна одлуке, унешена на тај начин, приликом командантског рекогносцирања одређене инстанције, изазвала низ измена у плановима (и потчињених), и на тај начин обезвредила детаљан и напоран рад око прорачунавања (нарочито по родовима).

Ми смо овде укратко показали само неколико основних недостатака тог система. Из њих се види, да је то, додуше, могуће, али је много гора варијанта од оне која је приказана на шеми број 1. Због тога сматрамо да тај систем не треба препоручивати у организационом раду. Међутим, извесни елементи тог система, у нешто друкчијем распореду, могу се корисно применити у скраћеној припреми, као што смо већ раније напоменули.

Закључак

Ми смо овде извршили покушај систематизације организационих принципа који се постављају пред команданте и штабове у припремном периоду операције и боја. У нашем домаћу немамо савремене литературе која би нам дала јасне одговоре на постављена питања и коначну слику читавог проблема. Међутим, наша свакодневна пракса борбене обуке и будућа ратна пракса императивно захтева да сами, сопственим снагама, што пре решимо тај проблем, тј. да извршимо његову јединствену теоретску разраду.

Аутор ниуком случају не претендује да је у овом чланку дао завршну, пуну и у целости праву слику овог проблема. Он је себи ставио много скромнији задатак: чланак је требао да прикаже сву сложеност овог проблема, да набаци питања која треба решити, да учини неколико предлога за решење тих питања и, у првом реду, да потстрек нашем командном кадру за размишљање и теоретску обраду читавог проблема. Можда су неки елементи организационог процеса непотпуно приказани или погрешно осветљени, или је можда и сам предложени систем принципијелно неправилно постављен. Наш је заједнички задатак да критичком анализом уклонимо недостатке и грешке и нађемо најправилније решење тог сложеног питања.

Поред тога задатка, сматрамо, да даља разрада тог проблема треба да иде по следећим линијама:

1) Треба детаљније обрадити проблем организационог процеса у родовима војске. У чланку је дат само предлог принципијелног решења тог проблема. Међутим, сви радови не могу подједнако да се укључе у показани оквир. Специфика у сваком роду појављује се већ самим тим да ли је јединица рода војске придодата општевојној јединици или је само подржава. Даље, извесна специфика појављује се у авијацији, чији претставници у нижим општевојним командама немају исте задатке као команданти родова. Команда позадине, исто тако, не учествује на исти начин у заједничком раду као команданти родова итд. Сва та питања траже специјалну обраду.

2) Треба проучити и разрадити прост и еластичан систем организације такозване „скраћене“ припреме тј. припреме која у оквиру армије траје 1—2, а највише 3 дана и која се употребљава у случају наступања на непријатељску одбрану припремљену на брзу руку, или у наступању на непријатеља који води маневарску одбрану. Неколико мисли о решењу тог питања дато је у чланку.

3) Треба израдити систем организације у припреми одбранбене операције, који ће се, донекле, разликовати од система у наступној операцији.

4) Треба проучити специфичности које има организациони процес у операцијама у специјалним условима, у наступању на утврђени рејон, код форсирања река, итд.

Све су то још задаци који траже решење, који у овом чланку нису осветљени због ограниченог простора.
